

منتدی اقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

کے شکوے کہ لہ پوری تہ دہلی کوروی

منتدی اقرأ الثقافی

للکتاب (کوروی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

کے شکوے کہ لہ پوری تہ دہ بی کوردی

محمد مد علی قدرہ داغی

بہرگی یہ کہم

چاپی یہ کہم

چاپخانہ سی۔ اکھواٹ۔

بہنگدا = ۱۹۸۰

پيشه‌کي

ئەو تەن خولاي نووسين كه وتوو تە سەرم و دەستەم قەلەمى
گرتوو خەرىكى كۆكردنەوى كه لەپوورى ئەدەبى و دۆزىنەوى
شيعرو بەسەرھاتى شاعيرانى كوردەم . ئەم مەيدانە زۆر بەرپىنەو
تاقەزەلامى بەكەبەل گەلئى جار ھەرماندوويى پى دەبرى تىداو ھەرچەند
ھەول بەدات كەس بە دەنگىھەو نايەت و ئەنجام لەوانە يە ئە پى
بەكەويت . . . بەلام من دەتوانم بلىم ، ھەرچەند زەحمەتم زۆر بوو ،
گەلئى جار خىرخواو روئشنييران بە ھانامەو ھاتوون دەستى
يارمەتيسان بۆ دريژ کردووم .

ئەنجامى ئەم ھەول و تەقلاى خۆمەو ئەو يارمەتيدانى خەلكە
گەلئى بەرھەمى شاعيرانم كۆ کردوو تەو و چەند بەيازو كەشكۆلم
دەست كەوتوو و پاش وێنە گرتيسان گەراندوو مەنەو بۆ خاوندە كانيان .
ئەو بەرھەمانە گەلئى شتى بلاونە كراو يان تىدايە كە ناوبەناو گۆڤارو
روژنامە كوردپەھەمە كان يارمەتيسان داوم و غەزەلو باسيان بۆ
بلاو کردوو تەو . بەلام زۆر شت ھەيە كە گۆڤارو روژنامە كان
پيداناگەن بلایيان بەنەو و دوورە دەست و دوور لە سوودی

خویندهواران دەمێنەووە • لە لایەکی کەیشەووە ئەوانەیی لە گۆفارو
 رۆژنامه کانا چاپ دەکرێن پرژو بڵاون و خوینەر بە ئاسانی دەستی بە
 هەموویان ناگات • بۆیە وام بە باش زانی لە ئێستەووە - بە گوێرەیی
 دەره تان - شان پێدا بکەم و هەرچیم پێ بکری درێغی نە کەم و وردە
 وردە بە نامیلکە ئەو شتە کە لە پووڕییانە بڵاوبکەمەووە ، ناوی
 (کەشکۆلی کە لە پووڕی ئەدەبی کوردی) م بۆ ئەم پرۆژەییە دانا •

لێرەدا دوو تکام لە خوینەرانی ئازیز هەییە :

١ - هەرکەس هەرچی پێ دەکری یارمەتیم بدات بۆ ئەووی بتوانین
 بە هیزو توانای هەمووان شتیکی باش پێشکەشی ئەدەبی کوردی
 بکەین و بە شتیک لەو سامانە بە نرخەیی ئەدەبی کوردی لە چنگی
 لە ناوچوون دەربێنین •

٢ - بەو چاوەووە سەیری ئەو شتانه نە کەین لێرەدا بڵاو دەکرێنەووە
 کە هەموویان شتی چاک و بە نرخ و شیایوی هەموو باسو
 خواستێکن • بە لکو ئەبێ بە چاوی دروینەو کۆکردنەووی
 تیکرایی ئەدەب سەرنجیان بدەین ؛ ئەمەیش وە کاری دروینەو
 خەرمان کوتان وایە ؛ وەرزی کاتی درەوی گەنم یا جۆ دە کات
 سەر لەووە ناکاتەووە دەغڵە کەیی چی تێدایە ؛ دێک و پۆلکەو
 زەردەسیری و مرۆرو ••• تاد لە گەل دەغڵە کەیی دەدووریتەووە
 هەموویان کۆ ئەکاتەووە ، جاری وایە سەواڵەیک ئەدووریتەووە
 یەک گۆلی تیا بە ئویش پووچەل ! بە لأم ئەو هەر لە سەریەتی

دره‌وی خۆی بکات • کاتیک ده‌غل کۆده کاته‌وه و ره‌نی خه‌رمان
 ده‌نی و گیره و شه‌ن و که‌و ته‌وا و ده‌یت ته‌وسا حساب بو هه‌موو
 ده‌خه‌ل و پسییه‌ک ده‌کریت و ، درک و ده‌خه‌ل جیاده‌کرینه‌وه و
 سه‌یان گه‌نم و جۆی خۆی هه‌لده‌گریت...، تیمه‌یش بو
 کۆکردنه‌وه‌ی که‌له‌پووری ته‌ده‌بی کوردی له‌ وه‌رزى
 دروینه‌داين و هیشتا زۆرمان ماوه بو خه‌رمان هه‌لگرتن • بۆیه
 داوا له‌ خوینه‌ران ده‌که‌م به‌م چاوده‌وه سه‌رنجی ته‌م به‌ره‌مانه
 بده‌ن و پشتگیریم بکه‌ن له‌ کۆکردنه‌وه‌ياندا •

ده‌بی خوینه‌رى نازیز له‌وه‌یش ئاگادار بکه‌م که‌ زوربه‌ی
 ته‌م به‌ره‌مانه‌ی ئێر ده‌به‌ر يه‌ک نوسخه‌ نووسراوه‌ته‌وه و زۆر به
 زه‌حمه‌ت بۆم راست کراوه‌ته‌وه ، گه‌لى جیگه‌یشم هه‌ر بو
 ساخ‌نه‌کراوه‌ته‌وه • ته‌و جیگه‌ی بۆم ساخ‌نه‌کراوه‌ته‌وه يان جیگه‌که‌م
 له‌ناو دوو که‌وانه‌دا نووسیه‌وه ته‌داتى (!) سه‌رسوپرمانم له‌ دوايه‌وه
 داناوه • يان هه‌ر نوخته‌م داناوه •

وته‌یه‌ک

خوینه‌رى به‌رپێز!

ته‌م شاعیرانه‌ی ئێر دا نهمونه‌یه‌ک له‌ به‌ره‌میان ده‌ینی بۆ
 گومان – ته‌گه‌ر نه‌ئیم هه‌موویان – زوربه‌یان شاعیری چاک بوون و
 خاوه‌نی دیوانی هه‌مه‌جۆری شیغری خۆیان بوون ، به‌لام ته‌و به‌لاو

ویشومانەى روویان کردوو تە سامانى کە لە پووری ئەدەبى کوردى
هێستا چاکە ئەم ئەندازە بشیان لى بە جى ماو !

شاعیری و امان هەیه بەرھەمەکانى تائەم دوايەش لە زۆر
بەلای دژوار قوتار بوون ، کە چى وا دیارە مێملى چاوخۆک
هەر لێیان نە گەراوہ تا سەرى تیا بردوون •

مامۆستا نەجمەدین مەلا دەربارەى رەنجووری ئەلیت : • ئەم
شاعیرە - واتە رەنجووری (م ، ع ، ق) - بە یازىکى لەلام هەیه
کە بە دەستى خۆى ئە سائى (۱۲۷۵) ی هدا نووسراوہ ••• ئەم
بە یازد - کە تا ئەم سەردەمە ماوہ - چى بە سەرھات ؟ لە چ کتێخانە یە کدا
پارێزراوہ ؟ دیارە هێچ وەلامان نیە ! ئاخۆ پێش ئەم بە یازو دواى
ئەمەش چەندى وا و بە نرختریش ئەناو چوو بى ؟

ئەم شاعرانەى لێرەدا پێشکەش دەکرىن ما یەى هەول و کۆشش و
گەپان و شەونخوونى بە کى زۆرن ، وە نە بى کۆل و باریشم خستى ،
هەر لە هەول و کۆششدا و چاوە پروانى یارمەتى و پشتگیری
خوینەرانیشم بە لکو - بە هەمووان - ئەوێ لە توانادا بێت بیکەین
(زەرەر لە نیوێ بگەرێتو باشترە) هەرچەند رەنگە زەرەرى تێمە
بگاتە دادە بە کى زۆرتر لە نیوہ •

چەند خاڵت هەیه دە بى خوینەریان لى ئاگادار بکەم :

۱ - ئەوانەى لێرەدا بلاو دەکرىنەوہ تەواوى بەرھەمى ئەو شاعیرانە
نیوہ تەنھا ئەو ئەندەم دەست کەوتووہ •

۲ - نەمۆبىستۈۋە بەرھەمە چاپكراۋەگانى ناو گۆفارو روژنامەكان
لېرەدا دووپلت بىكەمەۋە ، بەلكو زياتر بە شوپن شتى بىر كراۋو
نزىكە بەلادا گەپراۋم تا رزگاربان بىكەم و چاۋى خوتنەرانىان
پى بىگە شىتەۋە .

۳ - دەپى ئەۋەش بلىم زۆريان ھەلەو ناتەۋاۋى ئىدايەو كەلى
جىگەم بۇ ساخنە كراۋتەۋە ، بەلام ترسى ئەۋەى ئەۋانەيسە
چاۋەپرىى ھەلى ئەبارترو نوسخەى چاكتر ئەمانە شىمان ئەگىس
بدات واى لى كىردم ھەرچۆن ھەن ئىستە بلاۋيان بىكەمەۋە ،
بەلكو پاشنەپوژ دەستىكى دىكەيان پىدايتەۋەۋە باشتر راست
بىرىنەۋە .

۴ - بايەى ئەدەبى كوردى ئىستەمان مامۇستا مەلا عبدولگەرىمى
مودەپرىس زۆرى رەنج لەگەل داوم بۇ خويندەۋەى بەيازو
كەشكۆلەكانو راستكردنەۋەى شىعرەكان ، خوا دەست بە
بايەۋە بىگىتو لەشى ساغو تەمەنى درېۋى بداتى !

سەنچاۋەگانى ئەم شىعرانە :

سەنچاۋەگانى ئەم شىعرانە چەند دەسخەتىگىن بە كورتى لېرەدا
باسيان ئەكەم :

۱ - (نەۋوسراۋى بەرئىشان) و (مىناى شىكستە) دوو دەسخەتى نايبى

ماموستا نهجمه دین مه لان و له پیشه کی (دیوانی وه فایبی) دا
باسم کردوون • (۱)

۲ - که شکوئی مه لا فه تاحی کاگرده لی له (باشکوئی عیراق) دا
باسم کردووه • (۲)

۳ - به یازی ماموستا شیخ خاییدی موفتی - که هه ندی جار ته نها
(موفتی) م بو داناو - • ئەم به یازده له راستیدا پاشماوه ی
به یازیکی زور نایابه ، که به ته خمین پتر له (۸۰) سال ده بی
نووسراوه ته وه ، جه جمی جزوو به ندی بنه که ی وا ده رته خات
کاتی خوی (۱۰۰) لابه پره یس زیاتر بووی ، شه وه یس که
ماوه ته وه زهردو بوور هه نگه پراوه و قه راخ و بیجاخه که ی چووه و
ته وه که یس ی پواوو پتور کاوه و دهستی تیوه ده ی پنا رچه ی
لی هه لده وه ری و داده پرزیت • شیعی (خانا) و (یساران) و
(رهنجووری) و (حاجی) و (شه هاب) و (مه لا وه له و خان) و
(طالعی) و (فانی) ••••• تی دایه • ده رباره ی نووسنه رو کاتی
نووسینه وه شوینی هیچ نازانریت • ته نها (۲۶) لابه پره ی
کوردی ماوه ته وه •

۴ - که شکوئی (مه لا عزیز ری شاوی) ، ئەم که شکو له یس یه کیکه

-
- (۱) پروانه : دیوانی وه فایبی ، لیکوئینه وه ی محمه د علی
قه ره داغی ، چاپخانه ی کۆری زانیاری کورد ، به غدا ،
۱۹۷۸ ، ل بیست وه هشت •
- (۲) پروانه : پاشکوئی عیراق ، ژماره : ۱۲ و ۱۳ ، شوبات و
نازاری ۱۹۷۸ •

له که شکۆله نایابه کانی که له پووری ئه ده بی کوردی و تا
 ئه ندهازه یه که بوخت هه لگیراوه . (۳۱۹) لاپه پریه ، گه لئی
 مزگه وت و قوتابخانه ی ناوچه ی سلیمانی گه پراوه ، زۆر هه قتی
 ئه و نه رده مه یش به شداری یان له نووسینه وه ییدا کردووه و
 قه له می خۆیان تیدا گیراوه ، له وانه شیخ مافی قه ره داغی - شیخ
 مافی سه عاتجی - و میرزا عه بدولکه ریمی خاڵۆ عارف . له
 دهورو به ری (۱۳۵۳) ی کۆچیدا ته واو کراوه .

خوایی خۆش بوو مه لا عه زیز به زه وق بووه له هه لژاردنی
 ناوه رو که که یداو ، بایه خی زۆری به به ره می که له شاعیره کانی
 ئه ده بی کوردی داوه . به ره می پتر له (۵۰) شاعیری تیدا یه که
 زور به یان کوردن له وانه : نالی ، مه وله وی ، سالم ، کوردی ، وه فایی ،
 حه ریق ، مه ولانا خالید ، فه وزی ، بیخود ، بابا ، وه لی دیوانه ،
 شیخ رما ، مه لا وه له و خان ، مه لا میکایل ، مه جزووب ، بیسارانی ،
 میرزا قادری پاوه بی ، طاهیر به گک ، ئه حمه د موختار جاف ، ناری . . . و
 چه ند شاعیری دیکه یش .

خوایی خۆش بوو مه لا عه زیز که شکۆله که ی زۆر
 خۆش ده ویست و ریزی لێ ده گرت ، ناوه رو که که یشی تا ئه ندهازیکی
 باش ئاگا لێ بوو ، زۆری له بهر بوو ، گه لئی باسو موانسه به ی تایه تی و
 هۆی وتی شیعره کانی ده زانی ، ماوه یه کی که م له خزمه تیا بووم و
 سوودم لێ وه رگرت ، به لام نه خۆشی که نه فتی کردبووو مه رگ
 مۆله تی نه داو گه لئی زانیاری به سوودی له گه ل خۆی برده ژیر گل و ،

- له ژستانې سالی (۱۹۷۵) دا کوچی دوايي کرد • وينه‌ی ده‌سخه‌ته گم
لایه و نه‌سله‌که‌ی لای نه‌وه‌ی خوالی خوش‌بو •
- ۵ - که‌شکولی (بیلال هیرویی) که لای کاک نه‌حمده‌ محمد
پشده‌ری بوو له هاو‌کاریدا باسی کرد •

× × ×

سەرەتایەك

« ئەم كارەساتە (گوتى شىعر بە شىۋى گۆرانى م.ع.ق.۰)؛
بەم جۆرە مابەو. تا « نائى » ئە ولاتى شامە زورا پەيدا بو قايە كى زلى
خستە سەر گازی پشت بو وتتى شعری شىۋى مو كرى ۰۰۰۰» (۱)

كەم گەراندن و خۆماندوونە كردن و خەمساردى بەشىكى زۆرى
ئەدىبو روشنیرانمان لە نایە كەو، پىرژو بلاوى و دوورە دەستى و
لە ناوچوونى بەشىكى زۆرى سامانى كەلە پوورى ئە دەبى كوردى و ،
مانەومى بەشە كەى كەى لە دەست و كىنخانەى ئەم و ئەودا و ،
گرتتە و بیان لە كەسانىك بیانەوى كەلكیان لى وەربگرن ۰۰۰۰ و نچەند
هوى ناسراو و زانراوى دىكە بوونەتە هوى ئەومى ئەم رایە ماوەیە كى
دریژ بەمىتتەو و لە دل و دەروونى گەلى كەسدا بچەسپى و بە هەموو
تواناوە پشتگیری لى بكاو پىر لە شتى كە نە كرىتەو !

بەلام ئەگەر بلىین گەلى كورد سى شىۋە گفتوگۆى سەرە كى

(۱) بىروانە : علاءالدین سجدى ، میژووی ئە دەبى كوردى ، بەرگى
یە كەم ، چاپى دووم ، چاپخانەى مەعاریف ، بەغدا ؛ ۱۳۹۰ھ ؛
۱۹۷۱ م . ل : ۱۶۶ - ۱۶۷ .

هه بهو - گرمانجی ژووروو ، گرمانجی خواروو ، گۆرانی - ههز
 یه که یان ناوچه یه کی فراوان قسه ی پئی کردووو و زمانی رۆزانه ی
 بووو له هه موو هه لئس و که و تیکدا پئی دواوو و که ره سه ی
 تیکه یشتن و له یه ک گه یشتن بووو ۰۰۰ ئایا ئه وه ده سه لیتری دوو به ش
 - گۆرانی و گرمانجی ژووروو - ئه و شیوه زمانه ی خۆیان بکه ن به
 زمانه ی - با له مه ودا یه کی ته سکیشدا بی - ئه ده بی و خوینده وارو
 رۆشنیر پئی بنووسن و شیعری پئی تۆمار بکه ن ، به لām به شه که ی که
 - گرمانجی خواروو - به هاوسیتی و هاوسنوری و تیکه لاوی زۆری
 ئه و دوو به شه و ، به تایه تی به ها مشوو ها تو چۆی مه لا و فه قی و
 خوینده وارانیشه وه و ، خوینده وه و بیستنی به ره هم و شیعری ئه و
 برایانه یانه وه ۰۰۰ بژین و جارێک بانگی ئه وه نه دریت به گۆیا نا که
 ئه وانیش وه ک برا کانیان شیعری به شیوه ی گفتوگۆی خۆیان بلین و
 بنووسن ؟ جارێک بیر له وه نه که نه وه که ئه م شیوه ی ئه وانیش شیای
 ئه وه به پئی بنووسری و ئه ده بی پئی تۆمار بکری ؟

ئه مه لیره دا بوهستی و پرسیاریکی دیکه بکه یین : ئایا نالی به ته نها
 خۆی بی ئه وه ی که سی که ی دیبی شیعری کوردی به گرمانجی
 خواروو بلێ ئه م ده رگا گه وره ی خستوو ته سه ره پشت و خه لکی
 بانگ کردوو دیته ئه و مه یدانه به رینه که ئه و رینگه که ی بو
 دۆزیونه ته وه ؟ ده نگه پرسیاری ئاوا یه که سه ر (ئا) و (به لێ) له وه لامیدا
 نه وتیری • هه موو له گه ل ئه وه دا یین که که س له پیری نابێ به کورپی و

ماوه به کئی دهوئی تا فیکره و بیرئیک له چه کهره کردنهوه ده گاته پلهی
نه مام و هه لیتووی ریک و بلند •

من نالیم سه ره تای چه کهره کردنی بیری نووسینی شیعی
کوردیم به شیوهی کرمانجی خواروو دیاری کردوه و، سه ره تای یه کم
قوناخی ئه م کاروانه ی ئه ده بی کوردیم دۆزیوه ته وه ، به لام ئه وه
ده ئیم : ئه گه ر بگه رین و هه وئ بدین ده س به تال ناگه رین ه وه و
له وانیه سوواخی هه ندی شتی وابکه یین ئه م رایه ی ئیره
هه لوه شیینه وه و قوناخه که نه ختی دوورتر به خانه وه •

له م ده رفه ته دا ده مه وئی چه ند به لگه یه ک به خه مه روو شیایو ئه وه
بن به لیکو لینه وه ی پسپوران که لکی خویان به خشن •

× × ×

بەيتى خالىد پاشا :

من ئەم بەيتە ناو ئەنئىم (بەيتى خالىد پاشا) ، لە راستىدا ھىچى
لەسەر نەنووسراوە ، تەنھا ئەوەندە نووسراوە : «شىخ صادق فرمايد» .
ئەم بەيتە ئەگەر ئەو رووۋە سەيرى بکەين كە چەند شىعەرىكە
لە شىۋەى نزاو پارانەودا لە خودا بۆ چاڭ بوونەوۋى (خالىد پاشاى
كۆپى سلىمان پاشاى بابان) لە بيمارى و نەخۆششەك گوتراوۋە ،
بىگومان خالىد پاشايش ، لەو نەخۆششەدا يا لە نەخۆششەكى كەدا ،
مردوۋە... ئەو ئەم بەيتە دەورى تەواو بوۋە دەشى ھىسابى مردوۋى
بۆ بگرئى . بەلام لەو رووۋە كە تائىستە چاپ نەكراوۋە ، بەشىكە نە
سامانى كە لەپوورى ئەدەبى كوردى و ، شىۋە شەقلى جۆرىكى
تايبەتى ئەدەبى كوردى سەردەمكىمان بۆ دەگىرپتەوۋە ناۋى
مەلايەك يان شاعىرىكى كوردمان پى دەناسىنى كە تائىستە باسى
نەكراوۋە ناۋى نەگوتراوۋە ... ئەمانە لە لاىەكەۋە ، نە لاىەكى
كەشەوۋە جىگەو رىزى خالىد پاشاۋ ھەستى نەتەوايەتى و
نىشتمانپەرۋەرى ئەو مەلايەو خۆشەويستى پاشا لە دلياندا ... ھەر
وہا باس و ناۋى ھەندىك (قوله) و (قوشخانە) و جىگای و ہا كە باسيان
نەكراوۋە شتى تازەن و زانىيان سوودبەخشە ... ئەمانەو چەند
شتى كەيش بەرگ و گيائىكى زىندوۋى ھەمىشەين لە بەرى ئەم

بهیته داو ، هه‌میشه شیایوی ئه‌وه‌یه به رازاوه‌یسی و ریزو قه‌دره‌وه
 پێشکه‌شی خوێنده‌واران بکری و ، وه‌ك به‌لگه‌یه‌کی میژوویی له
 لێکۆڵینه‌وه‌ی قووناغه‌کانی ئه‌ده‌بی کوردیدا که‌لکی باشی هه‌بی •

به‌یتی خالید پاشا : (١)

شیخ صادق فرماید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١ - یا حه‌ی به‌ نامت یا حه‌ی

که‌ ره‌م بی پیا‌ن و په‌ی

رۆژی ده‌یی کوللی شه‌ی

یا ره‌ب (٢) به‌ده‌ی شیفا‌ی

٢ - ره‌ب‌یی جیهان ئافه‌رین

صاحب‌یی چه‌رخ‌ی به‌رین

(١) ئه‌م به‌یته له که‌شکۆلی (بیلال هێرۆیی) وه‌زگیراوه ،
 که‌ لای دۆستی خۆشه‌ویستم کاک ئه‌حمه‌د محمه‌د پشده‌ری په‌وه
 ده‌ستم که‌وت •

(٢) نووسه‌ری ته‌م ده‌سخه‌ته له‌م به‌یته‌دا به‌ گوێره‌ی رینووسی
 عه‌ره‌بی سه‌رو بۆری بۆ وشه‌کان کردووه ؛ منیش به‌ زۆری
 وه‌ك نووسینه‌که‌ی ئه‌و هه‌ینامه‌وه سه‌ر رینووسی کوردی ،
 چه‌ند جێگه‌یه‌ك نه‌بیت که‌ کورد وا نادویت وه‌ك (بیده‌ی =
 به‌ده‌ی) و (پور = پیر) • به‌لام ده‌بی خوێنه‌ری نازیز له‌وه
 ئاگادار بکه‌م که‌ سه‌ر به‌ندی به‌یته‌که - یاره‌ب ٠٠٠ - به
 گوێره‌ی سه‌رو بۆری ده‌سخه‌ته‌که نووسیم ، به‌لام له‌نگه‌و
 ده‌بی « یاره‌بی ٠٠٠ » یان « یاره‌ب به‌ده‌ی شیفا‌یی » بیت •

- ره ببی سه ماوو زه مین
یا ره ب بدهی شیغای
- ۳ - یا صه بوورو یا سه تار
به نه نیبای ده نازدار
صه دو بیست و چاره هزار
یا ره ب بدهی شیغای
- ۴ - به دانیازی نه کبر
به دانیاری نه صغره
به زه که ریا پیغه مه ر
یا ره ب بدهی شیغای
- ۵ - به یه عقووبی که نعانی
به یوسفی زیندانی
به (سبعة المثانی)
یا ره ب بدهی شیغای
- ۶ - به خالیقی له ژووره
به ئاسمانی پر نووره
نه یکوژی پاشای سووره
یا ره ب بدهی شیغای
- ۷ - به که عبه یی موعه ظم
به یه حیایی مو که پرهم

به عیسای بنی مہریم
یا رہب بدہی شیغای

۸ - یا ره ئووفو یا رحیم
یاسہ میع و یا عہ لیم
یا قایم و یا دایم
یا رہب بدہی شیغای

۹ - (یا رفیع الدرجات)
(یا کافی المهمات)
(یا دافع البلیات)
یا رہب بدہی شیغای

۱۰ - به حقی شیت و ادیس
به نووح و سام و جہ رجیس
به طوللابانی تہ دیریس
یا رہب بدہی شیغای

۱۱ - به حقی له و ح و قہ لہم
به حقی نووری ئادہم
به ئابی چاہی زہ مزہم
یا رہب بدہی شیغای

۱۲ - به ئیسحاق و ئیبراہیم
به حقی مونسای کہ لیم

گوستاخی طووری عه‌ظیم
یا ره‌ب بده‌ی شی‌فای

۱۳- یا واحیدو یا ئه‌حه‌د

یا ره‌بی فه‌ردی صه‌مه‌د
به‌ می‌عراجی مو‌حه‌مه‌د
یا ره‌ب بده‌ی شی‌فای

۱۴- به‌ حه‌قی (حمله‌ العرش)

به‌ له‌ ووح و کورسی‌ی و فه‌رش
به‌ صادقاتی بی‌ غه‌ش
یا ره‌ب بده‌ی شی‌فای

۱۵- به‌ ئیبراهیمی ئازه‌ر

به‌ ئیسماعیل پی‌غه‌مه‌ر
قورپه‌ تولعه‌ینی ئاجه‌ر
یا ره‌ب بده‌ی شی‌فای

۱۶- به‌ داودی نه‌ غمه‌خوان

به‌ خاته‌می سوله‌ی‌مان
حاکمی کوللی‌ جیه‌ان
یا ره‌ب بده‌ی شی‌فای

۱۷- به‌ ئه‌رض و سه‌ماواته‌ت

به‌ عه‌رش و ئه‌ نیبانه‌ت

ههم نیلو فوراتهت
یا رهب بدهی شیغای

۱۸- به رهسنووله (الثقلین)

به حهسنو و به حوسهین
به حهقی قابه قهوسهین
یا رهب بدهی شیغای

۱۹- به خضرو به ئیلیاس

به حهمزهوو به عه بیاس
به سولطان سهعدی وه قاص
یا رهب بدهی شیغای

۲۰- به صاحیبانی مه زهب

به (رجب المرجب)
به ئه و شای عالی نه سب
یا رهب بدهی شیغای

۲۱- یا سوبحانو یا سولطان

یا رهب ئه مانه لئهمان
به شهعبانو رهمهضان
یا رهب بدهی شیغای

۲۲- به حهقی شهمسو قهمر

به خورشیدی مونهووهر

به چه بیبانت یه کسهر
یا ره بدهی شیغای

۲۳- به غازی شیر به کف
له چه ربیان ده گرن صهف
به ئاجه تی ئه صحابولکه هف
یا ره بدهی شیغای

۲۴- به ئه حمه دی مه ده نی
به خاصانی یه مه نی
هم به وه یسه لقه ره نی
یا ره بدهی شیغای

۲۵- به شه یخی صائیمودده هر
به سه لسه بیل و که و ئهر
به فه ضلی خۆت یا داوهر
یا ره بدهی شیغای

۲۶- به سولطان عه بدولقادر
به زاهیدانی شاکیر
به عابیدانی ذاکیر
یا ره بدهی شیغای

۲۷- به ئاجه تی هه رچار کیتاب
دۆعام بکه ی موسته جاب

پادشای عالی جه نواب
یا ره بدهی شیفتای

۲۸- یا صه بوورو یا سو بجان

یا عه ظیم و لامه کان

خالیدی بنی سوله یمان

یا ره بدهی شیفتای

۲۹- به شه یخ شه قیقی به لخی

به شه یخ مه عرووفی که رخی

یا ره بدهی چه ته لخی

یا ره بدهی شیفتای

۳۰- به حه سه نی به صرایی

به مه ردی ده غه زایی

قه بووئل که ی یا نیلاهی

یا ره بدهی شیفتای

۳۱- به شه یخ نه حمه دی جامی

به بازیدی بوستامی

به سیرپری شیخ نیظامی

یا ره بدهی شیفتای

۳۲- به شه یخ سه عدی شیرازی

به یاراننی حیجازی

به شاه مهحموودی غازی
یا رهب بدهی شیغای

۳۳- یا دایم و یا موبین
یا (غیاث المستغیثین)
پادشای صاحب ته مکین
یا رهب بدهی شیغای

۳۴- یا جه بیارو یا جه لال
یا ناگاهی کوللی حال
خالد پاشای پر که مال
یا رهب بدهی شیغای

۳۵- به ناله یی دهرویشان
به ناھی ناھوو کیشان
تو دل نه که ی پهریشان
یا رهب بدهی شیغای

۳۶- یا غه ففارو یا غه فوور
بی ناز نه که ی (شاره زوور)
خالد پاشای صاحب نوور
یا رهب بدهی شیغای

۳۷- مه قصوودم ههن له ده رگات
قاضیی کوللی حاجات

ئەفەندىم بىدەي نەجات
يا رەب بىدەي شىفای

۳۸- شىفات بە دەست دەوانە
کارت بە دەست ئاسانە
مەوقووف نەكەي (قوشخانە)
يا رەب بىدەي شىفای

۳۹- يا كەرىمى كارساز
يا خالىقى بىي نياز
شازادان نەكەي بىي ناز
يا رەب بىدەي شىفای

۴۰- يا لەطىف و يا خەبىر
بىي وەكىل و بىي وەزىر
بىي ناز نەكەي (قولەمىر)
يا رەب بىدەي شىفای

۴۱- يا خالىقى چارەگەر
بەشقى سەبىدى سەرور
بىي ناز نەكەي (ئاغالەر)
يا رەب بىدەي شىفای

۴۲- يا رەب بەشقى حەبىبان
بە ئەسرارى نەجىبان

له بۆ بابی غه ریبان
یا ره بدهی شیقای

۴۳- نوکه ر گردبوون ته مامه
دووعایان کرد به عامه
خزمت له مه حه رامه
یا ره بدهی شیقای

۴۴- نوکه ر گردبوون به یه کجار
بۆ وان ئه فغان و هاوار
بۆ خالد پاشای نازدار
یا ره بدهی شیقای

۴۵- پاشای گوفتاری کردیا
له دیوانی نووریا
سه لای طه له ب کردیا
له دیوانی بو (له شکر !) (۳)
یا ره بدهی شیقای

۴۶- مه لام بیینه سه رینی
دهست بکا. به یاسینی
من ده چمه ژیر زه مینی
یا ره بدهی شیقای

(۳) لیره دا ناته و او بوو نیوه بهیتی (۲ و ۳) م له ده سنخه ته که ی
ماموستنا وه رگرت

۴۷- یا ئه لآهو یا صه بوور
یا پادشایی غه فوور
بی ناز نه که ی شماره زوور
یا ره بده ی شیقای

۴۸- یا ئه لآهو یا سو بجان
یا سه خیی و یا ده ییان
خالیدی بنی سوله یمان
یا ره بده ی شیقای

۴۹- خالید پاشای به حو کمات
ئه وی خوش کر بو ولات
ئه نجار مو هله تی بدات
یا ره بده ی شیقای

۵۰- شیقای بده ی یا جه لیل
ته عین نه که ی عیزرائیل
پاشا نه بیتن زه لیل
یا ره بده ی شیقای

۵۱- یا خالیقی (۴) ذولمینهن
چون ئه ز هائهم (۵) له وه تنهن

(۴) (یا خالیقی) به (یالقی) نووسراوه به لامه وه و ابوو که نووسهر
(خا) که ی له بیرجوو بیت ، بویه خۆم ته و اووم کرد .
(۵) (هائهم) به گویره ی سه رو بۆری ده سخته ته که به لام (هائیم).

دهستم برا له مهسگهن يا ره بدهى شيفاي (٦)

دواى ناماده كردنى هم كتيه ماموستا مهلا (عبدالكريمى مدرس)
دهسخته تيكي كوني دايم هم به يتهى خالد پاشاى تدايه و ميش
ناته واوى به كهى دهسخته كهى پيشووم له بهر ته واو كردو هندی
چنگه يشم له چاوى دهسخته كهى ماموستاوه راست كرده وه * هممه
هو به شهيه كه له دهسخته تى پيشوودا نه بوو

٥٢- چون نه ز كه و تمه مولكى غه ريب
شيفاي بدهى (عن قريب)
به تهختى پادشاي نه جيب
يا ره بدهى شيفاي

٥٣- صاحيبى چهرخو نه فلاك
خاليد پاشاي خوش ئيدراك
بكهى دلى فوره حناك
يا ره بدهى شيفاي

واته (سهرگردان) راسته دهسخته كهى ماموستايش
(هاتم)

(٦) له دهسخته ته كه دا ليره دا كوتايى لاپه ريه كه ديتو ئيشاره
سهره ناي لاپه ريه كه ديكه دانراوه به لام لاپه ريه كه ديار نيه
بو به هم به يتهش ناته واوه و ئيمه يش وهك خوى ده بنوسين
به لكو نوسخه يه كه ديكه پهيدا بيى

۵۴ - (صادق) به ندهی که متهرین
(یا ارحم الراحمین)
یا ره بدهی شیقای

- (تمت شد این مناجات لاجل فقی حسین ید الغریب کاکه ملا .
غفر الله لی ولوالدی ولجميع المسلمين)

× × ×

• نمونه‌ی لایه‌ری دوایی ده‌سخته‌ته‌ک‌هی ماموستای مدرس

بەلگە يەكى نوڧى لە ئىپىنولحاجەوہ

لە پىشەكى (مەھدى نامە) دا نووسىم :

« . . . بەھەر حال ئەو نەدى پىمان بىكرى سەرنجى خوئىندە واران بۆ ئەم باسە رائە كىشىن و ئەوہ ئەلەين : پىاويك بەو ھەموو زانىار يەوہ ، بەو ھەموو ئەدەبەوہ ، دانراوى شىعرى زۆرى ھەبى ، ھۆنراوہى كوردىشى ھەبى ، ئەبى ديوانى شىعرى - عەرەبى ياكوردى - نەبى ؟ ئەبى بۆ گەلئى بابەت و مونسەبە ھۆنراوہى نابانى نەوتبى ؟ ئەبى پىاويك پىتوشى ئەو نامە بەرزەى بۆ ناردبى بە نامە يەكى لەوہ بەرزتر يا وەك ئەوہ وەلامى نەدائىتەوہ ؟ بىگومان خوئىنەرانى بەرپىزىش لە گەل مندائەلەين : (نابى) ، بەلام ئايا ئەبى لەمەولاش مېژووى ئەم زانىار ھەروا بە ناديارى بىمىتەوہ ؟ من لام وانى ئەگەر ھەول بۆ كۆكردنەوہى باشماوہ كانى بدرئى گەلئى شتى بە نىرخ وەدەس نەكەوئى * » (۱)

(۱) پروانە : مامۇستا مەلا محەمەدى حاجى حەسەن ابن الحاج ، مەھدى نامە ، لىكۆلەنەوہ و پىشەكە شىكردى محەمەد عەلى قەرەداغى ، پىپاچوونەوہى شوکور مستەفا ، چاپخانەى كۆرى زانىارى كورد - بەغدا ، ۱۹۷۵ . ل : ۲۳ .

زۆرى نەخاياندر ئىم نووسىنىم بى ئىنجام نەمايەو وە لآمى
 ھەندىك لەو پىرسىارانەم دەست كەوت • وە لآم دەست كەوت
 ئىنولحاج بىجگە لە (مەھدى نامە) كەى بەرھەمى دىكەى كوردى ھەيە،
 ھەر لەم وە لآمەو وە ئو وە بىشمان دەستدە كەوئى كە ئىنولحاج دىوانى
 شىعرى كوردى ھەبوو بە لآم ھەجم و قەوارەى چەند بوو؟ ئو بابەت و
 مونسەبانەى شىعرى بۆ وتوون و تىدا وتوون چى بوون؟ پلەو پایەى
 شىعرى لە چدا بوو؟ ئەمانەو گەلئى پىرسارى كە ھەر بىئى وە لآم
 دەمىنەو وە تا بزائىن داھاتوو چى دىكەمان بە دەستەو دەدات •

لەم رۆژانەدا بىر بىر ئىزم كاك عەلى مەحمود عەلى قوتابى
 كۆلىجى ئىمامى ئەعظەم ئىم دوو پارچە شىعرەى ئىنولحاجى بۆ ھىنام •
 كە لە دەمى مەلا عەبدو لآ ئىبراھىم قەدۆلى وەرگرتوون • كاك عەلى
 ئەلئى : ئەو پىاوە (مەھدى نامە) كەى بە تەواوى لە بەرە لە گەل ئىم
 شىعرانەى ئىنولحاجدا •

من نەتوانى ئەو زەلامە بىنىم و بزائىم ئىم شىعرانەى لە كوى
 لە بەر كەردوو؟ دەماودەم وەرى گرتوون يا لە دەسخت و دىوان؟
 ئەگەر لە دەسخت و دىوان بوود ئەو دىوانە چۆن بوو و چەند جۆر
 شىعرى تىدا بوو؟ ••• تاد بە لآم لەو وە كە ئەو زەلامە (مەھدى
 نامە) و ئىم دوو پارچە شىعرە ئاينىيەى لە بەر كەردوو و دوور نىە
 شىعرى بابەت و مونسەبەى دىكەيش بووئى بە لآم ئىم - بە زەوقى
 خوى - ھەر لایەنە ئاينىيە كەى ھەلزارد بىئى و سەرى لە
 بەشە كانى دىكە نەخۇرابى •

ئەوئى شتى تازە بىي لىردا - بىجگە لەوئى شىعرە كان خۇيان
 تازەن - كىشى شىعرە كانە كە ئىنولحاج لىردا لە كىشە
 فۆلكلورىيە كە لى داوئە كىشى عەرووزى عەرەبى بە كارھىناوئە .
 ئەمەش كە لىنى باس و بابە تى دىكە دەخاتە سەرپشت و ، گەلى
 پىسىار مل قوت ئە كە نەوئە ، يە كەم ئەوئە روون دە پىتەوئە كە پىش
 نالى شىعرى كرمانجى خواروئە بە كىش و قافىيە جۇراو جۇر
 گوتراوئە . بە لآم ئايا بىجگە نە ئىنولحاج كىبى دىكە و توو يە تى ؟
 بەرھەمە كان ماون يان نە ؟ . . . ؟ ھەر چەند زۆرى ئەم پىسىارانە
 ھىشتا وەك مە تەل وان من لىردا تەنھا بە لگە پىشكەش دە كەم و بەس .
 بۆيە بە چاوە پوانى ئاسۆى فراواتر و كارو ھونەر و لىكۆلىنەوئە ؛
 ئەدىبانمان من لەم ئەندازە زىاتر نارۆم .

دە بىي ئەوئە بلىم : بەوئى ئەم شىعرانە بە دەمى وەر گىراونە
 گومانى گۆرانيان زۆرتر لى دە كرىئ لەوئى كە لە دەسخە تىكەوئە
 وەرمان بگرتايە ؟ چونكە بىگومان ئەم شىعرانە سالىھە لە خەزىنەى
 پىرى ئەو زەلامەدا بى تاوتوو ئال و گۆرى كەم يا زۆر نە ماونە تەوئە .
 ھەرچەند ئەوئەندە بەسە كە شىعرى ئىنولحاجە و شىوئە روالە تىكى
 تازە دەنوئى .

(۱)

يا رەسولە لآئە مانەت بى ئەمانەت سەد ئەمان
 ئەو دەمەى قابىض كە دى بۆ قەبضى رۆح و نەزعى جان

حیفظی ئیمانن بکهی ئەهی حافیظی هەردوو جیهان
نەك بە مەكرو حیلە دوشمن پیم بەدا دەردی گران
مەوقیعیکی وا هەیه هۆش نیه و نوسق و زوبان

سەر بە قوربانی قەدەمت بی بە جیسم و جانەو
چاو فیدای خاکی بەری پیت بی بە فرمیسکانهو
تەن بە پیشکەش قەددی سەروت بی بە ئەعظاکانهو
رووم نیه بیمە حوزووزت بەم هەموو عیسیانهو
رەئفەت بی رحمەت بی ، ئەهی پەناهی عاصیان

بورجی قەلەهی دل بە طوولی میخەتی غەم تیکچوو
بازی طالع رۆبی ، زاغی نەگەتی لی نیشتوو
حوبی دنیا زۆری سەند عیشقی دیانەت کەم بوو
ئاگری بی طاعەتی ئەمرۆ بلیسەهی سەندوو
پیم کەرەم کە یەك قەدەح ئابی هیدایەت ئەلئەمان

یا رەسوولەللا دەخیلت بێم دەخیلت بێم دەخیل
تۆی دەوابەخشی برینان و منم زارو عەلیل
تۆی عەزیزی هەردوو دونیاو منم عەبدی زەلیل
دەفەعی بی بۆم بئیرە یەك . . . دەلیل (!)
هەر ئەتۆی هادی لە بۆ ئوممەت دەکەهی دەفەعی غەمان

ياره سوولله لالا به صهد ئه جابه وه قوربانى تۆم
باوه پت بئى كه مترين كه لىبى همه يارانى تۆم
هر وه كوو مه جنوونه كهى شهيدا وه ها حيرانى تۆم
عرزى ههروايه (محمه د) - ئهى به لاگهردانى تۆم -
مولته فیت به بو طهرف به ندهى غه ربى بئى نیشان

(۲)

ئهى موقته دای خاص و عام
به شمان ده له و داروسسه لام
باعیث به لوظفت دنیام
هاوار له خۆم چه ند رووسيام
ئهى مورشیدی جینن و به شه ر
ئهى کاشیفی شه ققولقه مهر
ئهى شافیعی یه و مه لخره طه ر
هاوار له خۆم چه ند رووسيام
ئهى صاحیبی فه تح و ظه فه ر
ئهى مه خزهنی نه فعی هونه ر
ئهى باعیثی نوورو به صه ر
هاوار له خۆم چه ند رووسيام

ئەي شىھمەئى جەمەئى ئەنبىيا
 ئەي تاجى فەرقى ئەوليا
 ئەي نوورى قەلبى ئەشقىيا
 ھاوار لەخۆم چەند رووسىيام
 يا ئىبنى عەبدوئىللا دەخىل
 يەومە لىحىساب نەمكەي زەلىل
 شافىع بە لاي حەيىيى جەلىل
 ھاوار لەخۆم چەند رووسىيام
 يارەب عەطاكەي رەحمەتئى
 بەشمان بەدەي لەو جەننەتئى
 نەنخەيتە ناوى زىللەتئى
 ھاوار لەخۆم چەند رووسىيام
 يارەب بە لوطقى خۆت بگەي
 لە رەحمەتت بەشمان بەدەي
 داخلى بە دۆزەخمان نەكەي
 ھاوار لەخۆم چەند رووسىيام
 يارەب موقەصصىرى من بووم
 بۆ وارىعان دوشمن من بووم

غافل له ریښی مردن من بووم
هاوار له خۆم چه ند رووسيام
له و وه قته وه مه وجود بووم
شهيطان له ریښی ل ابردووم
طالب به دو نیای کردووم
هاوار له خۆم چه ند رووسيام
تهی نووری قلبی ئینس و جان
تهی باعیتی خه لقی جیهان
تهی عاریجی حهوت ئاسمان
هاوار له خۆم چه ند رووسيام
ئیستا (محمه د) پیر بووه
تۆبه ی له عیصیان کردوه
نهفس و ههوا که ی مردووه
هاوار له خۆم چه ند رووسيام

x x x

له باره‌ی په‌خشانى هونهرى كوردى به‌وه

به‌يتى مير به‌حيا (★)

دۆزينه‌وهو ژيانده‌وهى ههر به‌شميلكى سامانى كه‌له‌پوورى
نه‌ته‌وايه‌تيمان دۆزينه‌وهى به‌نگه‌ى به‌جى و به‌نرخى ليكۆلينه‌وهى
نه‌ده‌بى و زمانه‌وانى و ميژووييه ۰۰ دياره تا ئه‌و به‌شه‌ى نه‌و سامانه
ره‌گك و به‌مه‌ى ميژوويى له قووتره‌وه بيتو بۆ سالانى دتپين
بگه‌رپته‌وهو ناوچه‌ جوړاو جوړه‌كانى كوردستان بگريته‌وه ۰۰۰
به‌نگه‌كان به‌هيژترو باسه‌كان به‌پيژتر ده‌بن *

له‌م چاوه‌وه سوا‌له‌يه كى ديكه ده‌خمه‌سه‌ر خه‌رمانى كه‌له‌پوورى
نه‌ته‌وايه‌تى و ناميلكه‌به‌كى كوڤى كوردى پيشكه‌شى خوڻنده‌واران و
بسپورانى ئه‌ده‌ب و زمانى كوردى ده‌كه‌م به‌هيوای ئه‌وه‌ى شياوى
باس و ليكۆلينه‌وه‌ى زانستپانه‌ بيت *

له‌ پيشدا وه‌ك سه‌ره‌تايه‌كى كورت ئه‌وه ده‌ليم : تا ئسته‌وامان
بيستوو به‌يت و باوى فۆلكلورى هه‌رقسه‌ى گوڤئاگردان و
گيپرا‌نه‌وه‌ى ده‌ماوددم بوون به‌شيان له‌ نووسينه‌وه‌و كوگردنه‌وه‌دا
نه‌بووه * ره‌نگيشه‌ بگوتريت كه‌ (نۆسكارمان) به‌كه‌م كه‌س بووه

(★) ئه‌م به‌يته‌م به‌م شپوه‌ ناماده‌ كردبوو به‌ وتاريك له‌ يه‌كيك
له‌ گوڤاره‌ كوردپيه‌كاندا بلاو بگريته‌وه ، له‌ به‌ر دريژى بابته‌كه‌
كه‌ميك دواكه‌وت ، دواپيش وام به‌ باش زانى بيكه‌م به‌ به‌شپيك
له‌م كه‌شكوته‌ وا لي‌ره‌دا بى ده‌سكارى پيشكه‌شى ده‌كه‌م *

بهیټی فۆلکلۆری کوردی توّمار کردووہ • ئەم بهیټی بەردەستمان ئەوہ دەسەڵاتی گەلی پێش ئۆسکارمان بهیټی فۆلکلۆری توّمار کراوہ و دوور نیە زۆر پێش ئەم بهیټەیش شتی کہ توّمار کرابێت و زۆریان لەناو چوو بن و ئەو دیشی مابێت هێشتا لە پێچو پەنادا بێت و دەستی ریزی بۆ نەبرایت !

ئەم بهیټە بەشیکە لە دەسنووسی ژمارە (٤٤٨) ی کتێخانەیی (کۆری زانیاری کورد) و دوو سێ بەیت و نامیلکەیی جۆراو جۆری کەیی لە گەلدا یە ، یە کێکیان (بهیټی ئەووەل و ناخر) - تذکرة العوام - نامادەم کردووہ بۆ چاپ و بە هیوام بەم زوووانە پێشکەش بکریت • ئەم دەسنووسە سالی ١١٩٩ ک بە دەستی سەعید عەبدوللا موکری نووسراوہ ئەوہ •

ئەم نامیلکەیی بەردەستمان لەو روووەوە گەلی ئایەت و بابەتی ئایینی وردی تێدا یە لەوہ دەچی دانەرە کەیی مەلایە کێ باش بووبیت • لەو روووەیشەوہ ، لە کوّتا ییدا ، داوا لە گوئی گران دەکا (فاتحجا) بخوێن شیوەی بهیټی گوئی ئاگردانی پێوە دیارد • دووریش نیە هەردوکیان بێت : لە پێشدا مەلایەک داینا بێت و دوایی لە بەر کرابێت و لە گوئی ئاگرداناندا شەوانی زستان خوێنرابێتەوہ •

ناوی بۆ دانەنراوہ ، لەوہ دەچی دانەرە کەیی ناوی (میر بەحیا) بێت ، بۆ یە منیش - تا ناویکی بۆ ساخ دەبێتەوہ - ناوی (بهیټی میر بەحیا) م لئی نا •

دوو خالی سهره کی لهم نامیلکه دا جینگه ی سهرنجین :

۱- شیوهی نووسینه وه بهشکردنی دپره کانی : لهم رووه وه
ئهم بهیته بو ئه وه ده شیت بکریت به به لگه ی په خسانی هونه ری کوردی
- النثر الفنی الکردی - به لام ئاشکرایه ئهم جوړه په خسانه تا ئسته
نمونه ی کهم له بهرده ستدایه • ئهم بهیته له هندی جینگه دا کیش و
تفعیله ی شیری تیدا ده بیریته • به لام به زوری شه قل و شیوه ی
په خسانی پیوه دیاره وه له بهشی زوری دا هر (سه جمع و قافیه)
ده میتنه وه ، زیانر روا له تی په خسانی له وه دا به دی ده کریت کلوتایی
دپره کان مل که چی کیش نین و له بهرده م تفعیله دا ده سه وسان
ناوستن و درپژده بنه وه ، به تابهت له کانی نووسینی ئایه ته کاندایه •

۲- ئه و شیوه کوردیه ی بهیته که ی بهی نووسراوه - زمانی
بهیته که - : ئهم بهیته به شیوه ی موکریانی گوتراوه وه هندی وشه ی
وه های تدایه موکری ئسته به کاری ناهین • لیره دا - هر چند
باش شاره زای شیوه ی موکری نیم - ئه و نده ی ماوه هه بیت دوو سی
نمونه هه لده بزیریم که ئه سله کانیاں له گفتوگوی ئسته دا گوراوون
له بهر گویندا نامون :

أ - ته میتنی - ده میتنی ، ئه میتنی • ناوویه که له نیوان نووسه راندا
کیشه ی ئه وه باوه که (ده بی) یان (ئه بی) ، (ده میتنی) یان (ئه میتنی)
بنووسریت • به لام من نه میتتووه باس له (ته میتنی) بکریت •

به لئی ده بیئو تهوه بلیم له شیومی جافه تیدا ده گوتری (تهوه) له
باتی (ده بیئو) •

ب - ده بیئو ده لئی • من نه میستوووه له باتی (ده لئی) ، (ده بیئو) (★)
بوتری • به لئی (ده بیئو) له جیی (ده بیستی) هه یه •

ج - ههروهه (تهه) له بری (تهوه) و (تهباری) له جیی (ده باره) و
(روده نی) له بری (دانیشتن) شایانی باسو و لیکوئینه وهن •
تهمانه تهنها بو نمونه هینایه وه ، زمانی ته به یته که له له مهانه
زیاتری تیدایه •

چۆن ته نامیلکه نووسییه وه ؟

گوومان له وه دا نه ته به یته که (۲۰۰) سال پتره نووسراوه ته وه
فره وشه ی وای تیدایه من نه میستوووه نازانم چۆن به کارده بری
زیاد له وه بیش دوسوووه که به و رینوووه کونه پر قورت و گریسه
نووسراوه و چاکش نه نووسراوه ته وه هه له و ناریکی زور تیدایه ••
بو یه خوینه ریش هاوددنگم ده بیئو که بلیم بیئو زه حسه و
دهردی سه ری بوم نه نووسراوه ته وه • به هه حال چۆنم بو کرابیئو

(★) ماموستنا شوکور مسته فا دوی خویندنه وه ی ته باسه به م
چوره له م مه به سته ی ناگادار کرده وه له کرمانجیدا به
تایبته کرمانجی هه کاری و ده رسیم و هه زار کول و ناگری و زور
شوینی دیکه له جیاتی «ده لئی» «دفتی» «دبی» ده لئین
بروانه نووسینه فولکلوری به کانی له چاپ دراوی نه مره نستانی
سوقیه ت

ههولم داوه به راستی و نزیك له شیوهی موگریهوه بینوسمهوه ،
 ههرجیم باش بو ساخنه کرایتهوهو گومانم له خویندنهوهیدا بووبی
 له نیو دوو کهوانهی ئاوادا [] نووسیومه • ههه کهسیش
 بیهوی زیانتر ئی بکوئینهوه ئهوه ماوه فراوانه •

دیره کان نه دهنوسه کهدا - که ههه یهک نوسخهیش ههیه -
 هیچ جیا نه کراونه تهوهو یه کسهه بی ریکهستن و بهشکردن
 نووسراونه تهوه ، بهلام باش خویندنهوهی تهواوی بهیته که بوم
 دهه کهوت راست وایه بهو شیوهی - که بوم هه لزارد - بنوسریت •
 له گوئاریکی وا بچوو کدا ههه ئهوهنده ماوه ده بیت که له سههه
 نووسی ، له بهه ئهوهیش ئهم بهیته سههه چاوهی لیکوئینهوهی پسپورانه
 پیوست به لیکدانهوه ناکات •

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ههه چه کهسی عاقلاً
 ئیمانیه کا کاملاً
 یهک جیههت و یهک دلاً
 یهک شوناس و یهک دین بن
 خه لیلایه سابیقین بن
 « لا احب الاقلین » بن (۱)

(۱) بروهه : ئایهتی (۷۶) سوورهتی (انعام) قورتانی پیروز •

به « وجهت وجهی » ا (۱)
بناس ئه به دیا
خودی یه که و دوو نییا

ئه و خالیقی صمه دا
ئیراده ی کرد لا بود دا
خولقاندی موحه ممه دا

موحه ممه دا ئه مینا
خاته می نه بیینا
سه ییدو لمورسه لینا

ره سوولی ته قه لینا
شاهی قابه قه و سه لینا
غازی به درو حونه لینا

خالیق ئه و کرده سه روه ر
ناوی برد به پیغه مبه ر
قورئانی هه ناردده سه ر

(۲) پروانه نایه تی (۷۹) سووره تی (انعام) قورئانی پیروژ

هه ناردده سهر به يه قينا
ئه و كه لاما موبينا
ده سيننا ئه ربه عينا

ده سالا ئه ربه عين بوو
ئيمامي مورتته قين بوو
نوبووهت به يه قين بوو

قورئان حه ققه و به يه قينا
صيفه تا ئه ووه لينا
تيدا مه نسووخ بوون دينا

ئه و خاليقي (يينا !) (٣)
ده ئايه تا كرد موبينا
« وما على الرسول إلا البلاغ المبين » (٤)

ئه و خاليقي مه ي ريفعه تي
نازل كرد به و ئايه تي
« كل نفس ذائقة الموت » (٥)

-
- (٣) ئه وهى ناو كه وانه كه ره نكه (متينا = مه تينا) بيت .
(٤) پروانه : ئايه تي (٥٤) ي سووره تي (نور) و ئايه تي (١٨) ي
سووره تي (عنكبوت) .
(٥) پروانه : ئايه تي (١٧٥) سووره تي (ال عمران) .

غافل مه بين (٦) له مه وٿي
هه نگی بکیشن غيره تي
ده بهر « » (٧)

٦-
ٺه و حاله کي به طه مطه راق
(بهنا سو کي !) موش تاق
« کلا اذا بلغت التراقي وقيل من راق » (٨)

نازل ده بن ناگه هان
قه ط نامینن چه فه رمان
هه ر چه سره ته و په شیمان

ده رمان له بوي نیا
ته قدیرا ته زه لیا
له ده نی ده رده چیا

له چه موان هه یه ته و عاده ت
یه ک به یه ک تین چه ماعه ت
چه تا تین هیدایه تی نیهایه ت

-
- (٦) مه بین : مه بن .
(٧) نه وهی ناو که وانه که م بۆ روونووس نه کرا وهک [کوسبی ملتی]
ده چیت .
(٨) بروانه : ئایه تی (٢٦) سووره تی (قیامة) .

خو صوو و صهن ئەم ئاخري
ئەم ئەوى نافرین
کەم دەژین و زوو دەمرین

لە قەولى خودی حەقا
دە قورئانی موطله قا
« فاذا نفخ فی الصور فصعق » ا (٩)

ئەو خالیقی مەى عەلیما
وہ کرد قەولى قەدیما :
« ان زازلة الساعة لشیىء عظیم » ا (١٠)

نە کۆھ دەمیئن نە بیچارا
تیک دەچن قەصرو دیوارا
دە زەلزەلین بە ئەمری جەببارا

« او اشد قوۋة » ا (١١)
لە قەولى « کتبتا »

« فیذرها قاعا صفصفا لا تری فیها عوجا ولا
امتا » (١٢)

(٩) فاذا نفخ ههلهیهو (ونفخ) راسته بېروانه : ئایه تی (٦٨)
سوورەتی (زمر) قورئانی پیروژ
(١٠) بېروانه : ئایه تی (١) سوورەتی (حج)

چهل سالی به نه ژمارا
له قه ولی ده بی ئیظهارا
« لمن الملك اليوم ؟ لله الواحد القهار » ا (۱۳)

چهل شه و راده بری
عه زاب ده بی له کافرئ
خالیق له وان ناصه بری

له قه ولی (و سبیا !)
خوشحال نابن بی نه ده با
هه ن له بو وان مارو عه قره با

له و پاش به نه مری یه کی نه کبه ر
قیامه تن تیننه سه ر
« وما امرنا الا واحدة کلمح بالبصر » (۱۴)

له قودره تی صه مه دا
مه طه ریکی بی عه ددا
غه لیظه وه ک شه هوه تا

-
- (۱۱) نه و شه له که لی ئایه تی قور ئاندا به بی (او) هه یه .
• پروانه : ئایه تی (۱۳) سووره تی (محمد)
(۱۲) پروانه : ئایه تی (۱۰۶) سووره تی (طه)
(۱۳) پروانه : ئایه تی (۱۶) سووره تی (غافر)
(۱۴) پروانه : ئایه تی (۵۰) سووره تی (القمر) .

چهل شه وو چهل روژانا
له خه زینه ی ره حمانا
ته باری ته و بارانا

راده وهستی به حالهك
سوبحانه ته بارهك
(رویتى !) به يهك جارەك

(لوی كو ارض !) رو هیشته ته ماما
به ئه مری به کی عه لاما
(لیکای لیم دین !) عیظاما

عه وده ده بن جیسم به قین
ده لیله قه ولی موبین
« هذا يوم الفصل جمعناکم والاولین » (۱۵)

ئه و خالیقی پر ئه ده به
ئه مری ده کرد سه به به
هه لدهستن چه هار موقه پر به به

(۱۵) پروانه : ئایه تی (۳۸) سووره تی (المرسلات).

ئەو چارەن بە دەلیل
جو بره ئیل و میکائیل
ئیسرافیل و عیسرائیل

ئەو مەلە کی دەچارا
دەچنە سەر نەببی موختارا
دەبین : قوم بە ئەمری جەببا،

ئەو هەلدەستنی لە گەلیا
دەبی : جو بره ئیل ! ئەخییا
ئەحوالی ئوممەتی من چییا ؟

جو بره ئیل دەبی : نەبی گولباوہ
بەوی کہمی ہزارو یەك ناوہ !
ہیشتا دیوانی ئوممەت نە کراوہ

لەو پاش بە ئەمری یە کی قادرا
بوراقی لە کن حازرا
لەسەر ئەرزى ساھیرا

لەویکو ئەرزى (تنزلی !)
لیباسی ئەخضەر دەغەملنی
حەتا مەخلووق تیک دەغلی

ده کوتی ئیسرافیله
نه فخی لهوی ده لیله
به ئه مری یه کی جه لیله

(لویلو تی !) نه فخی ئاخر
رووح تین وه کوو طایر
قالبی خو ده بن حازر

ده لیلی (کدی !) موحتاجا
وه ئایه تی مینهاجا
« یوم ینفخ فی الصور فتاتون افواجا » (۱۶)

پیک وه رتین رووح و جه سه دا
به حو کمی یه کی سه مه دا
(فی الحال) دبن موجه ده دا

که سی نه شئی که بس بناسی
له سه ر ئه رزی ره صاصی
ده پۆن به پی خواسی

(۱۶) بروانه : ئایه تی (۱۸) سووره تی (النبأ) *

را ده بی نه فسی نه فسی
به تینوو به برسی
حه راره تیان له ره ئسی

ئه و خالیقا جه بیارا
له قه ولی وه دیارا
ئاگرهك ته بی ئیظهارا

نارهك ده بی موزهری
له چهپ و راستتان تیتته ده ری
« انها ترمی بشرر كالفصر » (۱۷)

ئه و خالیقی ئه میرا
له قه ولی ده بی نه ذیرا
« سمعوا لها تغیظا وزفیرا » (۱۸)

جه هه ننه م ده غه لغه لی
مه خلووقی له بهر ده خه جلی
سهرو پشتیان له بهر ده کولی

(۱۷) پروانه : ئایه تی (۳۲) سووره تی (المرسلات) •
(۱۸) پروانه : ئایه تی (۱۸) سووره تی (فرقان) •

گرد ده بنه وه به ئاگری
ئەرز حەموو تاو دەگری
ناچار دەبی رادەبری

خالیق لەوان ناصەبری (۱۹)

ئوممەت دەبنە سی فیرەق :
یەك موسوئمانی موصەددیق
یەك کافرە ، یەك منافەق

لە پاش ئەوی خەبەری
طەلەب دەکەن سیبەری
هەلسی بدوی ماجەری

« یا معشر المسلمین »
وہ کوت نہ بی بہ یەقین
ہم « لافی الاسلام خالصین » ، « ولافی الکفر
مخلصین »

(۱۹) ئەم دیزە ئەکەر لە سەر سی دیزە کە ی پیشوو بیت ئەو یە کەم
جارە چوار دیز لە سەر یەك (سەجە و قافیە) بەکار بیت ، ئەگەر
وایش نہ بیت ئەو دیارە ئەم بەشە ناتەواوە داو دیز ی کەمە .

له بۆ هه‌رچه موسو‌ل‌مانه
نازل ده‌بێ میزانه
ده‌کێشن خه‌یرو شه‌پرانه

صیراط ده‌که‌ن موهه‌ییا
نه‌ ئه‌رز ده‌می‌نی نه‌ سه‌ما
« وان منکم الا واردها کان علی ربك حتما
مقضیا » (٢٠)

هه‌ر که‌سه‌کی پر خه‌یره
هه‌ر وه‌کی به‌رق و هه‌وره
پاده‌بری (بوای طیوره !)

هه‌رچی زۆر خوار دبو حه‌راما
زولمی له‌ خۆی کرد ته‌ماما
شه‌رمه‌نده‌ ده‌بێ له‌ شاما

ئهی (٢١) له‌ هه‌وای شه‌هوه‌تی
ده‌رده‌چی له‌ دنیه‌تی
ئهو ده‌چیته‌ زولمه‌تی

(٢٠) بروانه : ئایه‌تی (٧١) سووره‌تی (مریم) .

(٢١) ئهی : ئه‌وی ، نه‌و که‌سه‌ی .

ده لیلی قه ولی جه لیلی
ده نایه ته ده لیلی
« ولا تقربوا الزنی انه کان فأحشة وساء
سبیلا » (۲۲)

ئهی نه یکردن سه ووم و سه لات
ته مام نه دان سه رفیتره و زه کبات
له بو وان ده رتین خه لات

خه لاتنی (دوانم (۲۳) درشن !)
ده به رده کهن ده پوئش
ده گرمس و یهک ده گوشس

ئهی زوری کردبو غه یبته
حه تا مردنی نه یکرد تو بته
بوئی ته مینی خه سارهت

(۲۲) بروانه نایه تی (۳۲) سووره تی (الاسراء)

(۲۳) «دوانم» له ده نسخه ته که دا به «دوهم» یش ده چیت

ٲهئ روءه نئ (ٲ٤) له كن مئران
شه ئتانئ ده كا له فه قئران
ٲه ئئ ده كه ن به زنجئران

ٲه كه ر ٲه ئوئ رئباخو ازئ
شه كلئ له گوئئن به رازئ
ٲهئ مه بغووزئ بئ نازئ

فه قئ فه قئئئ ده كا له بو نانئ
عه مه ل نه كا به ٲه وه نده كئ ده زائئ
ده ئكئشن به ٲه زمانئ

ٲهئ روءه نئ له ناو مز كه وئئ
ده كا قسهئ ده دنئه ئئ
فه قئره ئئ ده قئامه ئئ

فه قئره ئئ ٲه به دا
وه كوئ به كئ سه مه دا
«وان المساجد لله فلا تدعوامع الله احدا» (ٲ٥)

(ٲ٤) روءه نئ داده ئشمئ
(ٲ٥) بروانه ئائه ئئ (١٨) سووره ئئ (الجن)

ئەي شەھادەي کردبوو كە تەم
بە ناحەقي کردبوو عەزەم
دەسووتیڤرئى بە ئاگرى گەرم

حەقى بکەن بە يەقینا
وہ کوو يە کى موعینا :
« وکونوا قوامین » ا (۲۶)

لەوئى کو ھەلدەستى زەلزەل
دونیا دەبئى موبەدەل
دەست و گەردن و (خدای عمل !)

ئەگەر تۆ عەمەل خراپى
ئەگەر پەرى و ئەگەر شابى
دە حەجمیدا گیا بى

وہ کوو ھەرچئى کو نہ بییا
بە ئەمرى ئیلاھىیا
«وزنوا قبل ان توازنوا» کوت نہ بییا

(۲۶) «کونوا قوامین» بروانہ : ئایەتى (۱۳۵) سوورەتى (النساء) و
ئایەتى : (۸) سوورەتى (المائدة) .

نه بی کرد ئه و سوخه ن
به لان حسابی خود بی له کن
ده بهرگ و ده و کاتی مردن

وه صییه ت له هر چار یارا
تۆبه که ن و ئیستیغفارا
ده بهرگ و ده بینن ئه و جارا

ئیلاهی به نامی (۲۷) خۆتی ئه کبه ر که ی
به عهرشی مونه وهر که ی
له گوناھی ده گوناھکاران گوزهر که ی

ئیلاهی به و جه ببارا
به ره که تیکا موختارا
«میر یه حیا» (۲۸) ئه رجودارا

له خودی نه بین شه رمه سارا
رحمه ت له جه ماعه تی گوئی دارا
بخوینن (فاتیحا) ئه و جارا (۲۹)

(۲۷) له دهسخه ته که ۱۵ (بنا = به نا) نووسراوه به لامه وه وایه

(می) یه که له بیرکراوه

(۲۸) نه وه ی به (یحی = یه حیا) م نووسی وه ک (مهی) یش ده چیت

(۲۹) له کۆتاییدا نووسراوه تمت من ید سعید المذنب المجروح

من الم الدوران ،

رەنجووری

رەنگە شىئىكى سەير نەبىئى ئەكەر بلىم : رەنجووری بە ھۆى
خۆى و دېوان و شىعرز بەسەرھاتىھو بە قەد دوو پارچە شىعرى
– كە بۇ ۋەلى دېوانەى وتوون – نەناسراۋە • زۆربەى خويئەرانى
كورد ئەكەر ناۋى (رەنجوورى) يان بە كۆيدادرايىت ، يان ئەم
ناۋەيان خويئەبىئەۋە بە ھۆى ئەۋەۋە بوۋە كە ئەم شاعىرە شىن و
لاۋاندنەۋەبەكى بۇ (ۋەلى دېوانە) نوۋسىۋە ، بەلام ئابا رەنجوورى =
مەلا عومەرەى رەنجوورى دۋور لە باسى (ۋەلى دېوانە) چى دەربارە
دەزانرەيت ؟ لە ھەندەك سۆراخ و شوئەۋارەۋە دەردە كەۋىت ئەم
پىاۋەى گەلى كورد بەكىكە لە كە ئە پىاۋە كان و شاعىرەيكە لە شاعىرە
ناسراۋە كان ، بەلام لە گەل بەدبەختىدا چى دەۋترى ! بەرھەمى ئەم
شاعىرە بىشمان ۋەك زۆربەى شاعىرانى دىكەمان لە ناۋچوۋە بە پىرژو
بلاۋى لەم لاۋ لەۋلا نەبىئى شىئىكى ئەۋتۆى دەربارە نازانرەيت •

رۆژنامەى (ژىن) بەم جۆردى خوارەۋە شىئىكى لە بەسەرھاتى
ئەم شاعىرە بۇ تۆمار كىردوۋىن :

« رەنجوورى : ناۋى مەلا عومەرە لە دەۋرەى فەرمانرەۋاىي

ٲهحمهد پاشاي دوايي حوكمداري باباندا ژياوه ، زاناو شاعير بووه . ؛
 وه كو ٲهٲين صوٲفي رهوشٲ بووه ههميشه له ژوورٲيكي تاريخيكا ،
 كه پهٲيجرهههكي بچووكي تيا بووه ، له بهر رووناكي پهٲيجرههه كه به
 نووسينهوهي شعرو كٲيب خوٲندهوه راي بواردووه ، وه ٲهٲه ر يو
 دهروهوش چووٲي عهباكهي داوه بهسهريا وه سهري داخستووه
 مهبادا چاوي به ٲافرهٲي بيكانه بكهوٲي ؛ روژٲيكي بههار قوتايه كٲني ؛
 زووري لي ٲه كهن كه بيهن يو قهراخ شار بو سهيران ، ٲهوش بي
 دلي يان ناكا له گهٲيان ٲهچي ، له نزيك (كٲني با) وه بهرهنگاري چوار
 كچي پهري روخسار ٲهٲي ، كچهكان به نيازي فهرو بهره كهٲ هار
 په كه يان قوٲلي ماچ ٲه كهن ، رهٲجووريش هه ره لهويدا دائه نيشٲي
 قهٲهمدانه كهي له كهمهري وه قاقهز له باخهٲلي دهردٲٲٲي ، چوار
 ههٲهسٲي جوان ٲه نووسٲي به ناوي (چوار پهري رهٲجووري) ! ٲهٲم
 شاعيره به يازٲيكي لهلام ههيه كه به دهسٲي خوٲي له سالي (١ٲٲ٥)ي
 هدا نووسراوه ٲهٲه نمونهههكي شعيرهٲي :

قيٲهلم خالآنهن

سهرداري سوپاي سوٲهن خالآنهن . « (١)

ٲٲرهدا به كورٲي شٲٲك ٲوٲمار ده كهٲ :

نووسهري وتاره كهي (ژٲين) - كه هه رچهٲد ناوي خوٲي
 نه نووسيووه وا ٲه زانم ماموٲستا نه جمهدين مهلايه - دهٲي : (به يازٲيكي

(١) بروانه : ژين ، ژماره : ١٣٠٩ سالي : ١٩٥٥ .

لەلام ھەيە کە بە دەستی خۆی لە ساڵی (١٢٧٥)ی ھادا نووسراوە (٠٠٠) ئەمە لێرەدا • لە پێشەکی ڤیوانی (وەلی ڤیوانە) یشدا ھاتووە کە زەنجووری (لە ساڵی (١٢٠٩)ی کۆچیدا ، (١٧٩٤) زاین ، نامە بە کە بەرزو پر ریزی پر ستایشی بۆ نووسیوە) (٢) بەم پێشەیان دەبێ بگوترێ کە (مەلا عومەری رەنجووری) یە کێک بوو لە پیاو ھەمەن درێزە ھەمەن پیرۆزە کان ؛ چونکە بەلای کەمەو کاتێ کە نامە ی بۆ وەلی ڤیوانە نووسیوە دەبێ ھەمەنی لە (٢٥ - ٣٠) سائیک کەتر نەبوو بیت ئەمەیش لە ساڵی (١٢٠٩)دا بوو ، وە لە ساڵی (١٢٧٥)دا - واتە لە نزیکێ (٩٠) ساڵیدا - ڤیوانی شیعری خۆی بە دەستی خۆی نووسیوە تەو • خۆ ئەگەر ئەمە سەر نەکویت دەبێ تیشکی گومان بۆ باسە کە ی شین و لاواندە نووی (وەلی) بچیت ؟

تەخمینی مەلا عومەری رەنجووری لە سەر غەزەلی حافظ :

(١)

لەم بەختی پەریشانە بە چ لەو نیکێ نە کەم داد ؟
 ھەرتاکە جەوان بووم و قەوی طالعو دلشاد

(٢) بروانە : عوسمان ھەورامی ، ژیان و بەسەرھاتو ھۆنراوەی
 وەلی ڤیوانە ، چاپخانە ی کۆپی زانیاری کورد ، بەغدا ، ١٩٧٦ .
 ل : ٢٤ .

(٣) ئەم شیعراوە پارچە ی یەکو دوویان لە لای دۆستی
 خۆشەویست کاک عەلی مەحمودەو ھەست کەوت ، ئەو دوا ی
 لە کەشکۆلی مامۆستا شیخ خالیدی موفتی وەرگیراوە .

تہ صلا ہوسے وہ صلی کہ سیکم خو نہ بوو یاد
(پیرانہ سرم عشق جوانی بسر افتاد)
(این راز کہ در دل بنہفتم بدر افتاد)

تہی یارو برا بو دلی بیچارہ چ تہدبیر
بو وہ صلی جووانی کہ بریندارم بہ صد تیر
تہقصیرو خہطایی من نہ بوو لیکن وہ بوو تہقدیر
(از راه نظر مرغ دلم گشت هواگیر)
(ای دیدہ نگہ کن کہ بدام کہ در افتاد)

تہی شیخی شہرہ فہنصہ بی کامل بہ کہ مالآت
وہی صوفی دل صافی ہہموو دہم بہ عیادات
قہط طہعنہ مہدہن تیدی لہ رہندانہ خہرابات
(بس تجربہ کردیم درین دیر مکافات)
(با درد کشان ہر کہ در افتاد بر افتاد)

قہط نابی رہہی سہعی بہ یہک بارہ بی سہد
(ارنہ ز ازل ہرچی بود ، نیک و گر بد)
مومکین نہ تہقدیر بہ تہدبیر بی رہد
(گر جان بدهد سنگ سیاہ لعل نگرودد)
(با طینت اصلی چہ کند بد گہر افتاد)

عیشقه سه به بی حاصلی هەر مه تلەب و مه قسوود
 بی تابشی عیشقت نه بووه زه پریدی مه و جوود
 (رهنجووری) مه به دوور له عیشق ئه ر ده تهوئی سوود
 (حافظ) که سر زلف بتان دست کشش بود
 (بس طرفه حریفیست کش اکنون بسر افتاد)

موخه مەسی رهنجووری :

(۲)

گو له نداما ! و دره سا بهس (بلا لایم !) له نالینی
 بووم عاجز نه و مند هه ردهم له چاوان دهرده کم خوینی
 بلا کو تا بکه م جانا دو چاوانم له گرینی
 ده زانم خو ئه میشت له سووره تخانه یی چینی
 بووم شهیدا له سه و دایهت وه کو فه رهاد بو شیرینی

به بی تو میجنهت و هیجران ده کهن دایم له من باقی
 ده زانم ده مکوژن بیلا ، خه لاص نابم ئه من تاقی
 به آئی چون نادیره ی عهصری چراغی جومله ئافاقی
 ده کهم دایم دو عایی من له بو تو هه ر به موشتاقی :
 زیاد بی عومرو حوسنی تو وه کو یوسف [له ته خینی !]

دو زولفی جهلقه ئاو یزت مه که په خشان به رووی بهیدا
 بلا بهس یته جو لانی وه کو لا و لاو به سهر نهیدا

نیه حاجت به خال و خهت له بو حوسنی تو بی پهیدا
به ههر رهنگی که بتینم له بوت نهز ههر دهم شهیدا
په ریزا په یکه ری جانا! تو رهشکی ماهو په روینی

نه گهر شهو بی نه گهر روژ بی نیه ساتی له بو م راحت
به ههر وه قتی که بنوینی روخو زولف و قه دو قامهت
ده که ی عه قل و دل و دینم وه کو بی مروه تان غاردهت
دیم دیوانه وو شهیدا وه کو مه جنوونی که م تاقهت
دو چاوم نه سری هوناوین دمادهم نهو [له!] بارینی

هموو عالم دوزانن خو نه من ههر بووم گرفتارت
نه گهر صد جار بکه ی حاشا، بلی: نهز نامه یارت
نیه کهس یتیم بکا باوهر قه سه م بهو چاوی خه م مارت
بلا تو ش قهت نه بی ئیدی له مه عشمووقی نه من عارت
وه کو له یلایی بو مه جنوون له حهرفی کهس نه گازی نی

ههرتا که ی نهز له عیشقی تو بیم طالب به زوناری؟
وه ره بهس خوت بکه غافل! له من بیی تو گوفتاری
پرا تاقهت نه و نه د هه ردهم بکه م نه فغان و هاواری
نه ئاخر تو ش موسولمانی! ده بی رحمی بکه ی جاری؟
موسولمان! که ی موسولمانان به ناحق نهو دهره نجینی؟

دەخۆم سوپىندىڭ بە خالانت بە سوورەت وەك گۈلى سوورى
 نە جىنىنى بىو نە ئىنسانى ! فرىشتەى يا پەرى و حورى ؟
 لەسەر تاپا بە فەضلى حەق سەراسەر ارىشتەىى نوورى
 نىە عارم ئە گەر چ من لە بۆ تۆ بووم بە (رەنجوورى)
 دەكەم ئەرجوو جەفاو جەورى غولامى خۆت وە بىر بىتى

(۳)

بە خارانەوہ ••• •••

قىبلەم وەس سفتەم بە خارانەوہ

وہس جەرگم بدن وە خارانەوہ

با وەس دل خار بۆ وە خارانەوہ

• • • • •

عەرضەى وەفاو بەىن وە پەيمانەوہ

با ھەر بمانۆ بەو پەيمانەوہ

نەوا نا غافل جەرگەى بەدواچان

جە رووى بىئ بەىنىت حەرفى بەد و اچان

لەىل ئاساى قەدىم وەرجە رووى وەفات

با عام بزنانان بە شەرت و وەفات

(رەنجوورى) رەنجش وە رەنجانەوہ

ھەنى وەس دلش برەنجانەوہ

(٤)

باي شەمال ئاۋەرد
ئەمشەو باي شەمال بۆيىۋەش ئاۋەرد
چون مەلھەم ماللا نە رووى زام دەرد
شىفا بى پەرى ئەناسان سەرد
من واتم : شەمال تۆئىحسان كەردى
يە چە بۆيەبى ؟ چە كۆ ئاۋەردى ؟
يە چۆنت زانا من دەردەدارم ؟
دەردەدار دەرد رووى رۆزگارم ؟
شەمال وات : مەجنون ! بىابان يانە !
دوور چە خال لەيل جەواھىر دانە
زانام دوورى لەيل لىت ئەسەر كەردەن
قىرانت ياباۋا ۋە حال مەردەن
جەھدو جەخت كەردم ئەمشەو تا بەرپۆ
تۆ
بۆي مايمەي دوو زولف چىن چىن كۆكۆش
سەرنافەي غەزال چەنى بۆي لىسۆش
رئىزەي رازانئى ۋە ھەم جەم كەردم
ۋە دەۋان ۋە دەۋ پەي تۆ ئاۋەردم

هەر نەمزانی بۆی لەیل ویتەن

ئەلبەت نیشانەى مەجنوونى پیتەن ؟!

(حاجى) (٤) جە جەواب شەمال ، ئاھسەرد
کیشا راي پەيغام مەجنوونى ویش کرد

(٥)

قیبەم دووریت بام
.....

ئاز ز من بە فیدای وەتەن دووریت بام

لوای ناپرەضای بێ دەستووریت بام

تاسای ئینتیظار سەخت دووریت بام

دیده بە لووات دڵم نەمواست

قەسە نو نەصیب ها کەردش بە راست

چەند واتەم مەینەت ئاخەر کەردت راست

جە بێ و طفی ویت هیمەتت نە واست

(٤) ئەم پارچە لە سەرەتاوە بە روونی ناوی (رەنجووری) لەسەر
نووسراوە ، لێرەشدا (حاجی) نووسراوە دیارە دەبێ مەلا
عوومەرى رەنجووری جەجیشی کردبیت . هەر لە دەسێخەتە کەى
بنەمالەى (موفتى)دا پارچە شیعریکی کەیش هەیه تەنھا ناوی
(حاجى). - بێ رەنجووری - لەسەر دانراوە ، ئیمەیش لێرەدا
لەگەڵ شیعری رەنجووری دا - ئەبەر خاتری (حاجى) - دای
دەنێین .

دهروون به ئاهير گران مگر يو
عذاب سهختی يار جه يار بر يو
قيامت نهوسان به رووی دناوه
ياران جه ياران جيا مياوه
جه (لوح المحفوظ) نويسان پهرين
يه گشت دووری تون سزا مدو پيم

(٦)

• • • • •
فه لك نه بهستم
من چون كافران زوننار نه بهستم
كليد توبه ي ئيخلاص نه شكهستم
حهطاي خانهدان باوات نه وهستم
جه دين و مهذهب نهويم هه راسان
نه شيم جه مهذهب (كليسا) ناسان
به بير گوران نه كهردم ئيقرار
نه نالام نه پای سهنهم (سهنعان) وار
تهوهن نه وهستم به كه عبه ي نه عظم
بيسيميلاي سوورهي بهرات نه درپيم
نه ژندهم ناقوس سه داي ره هبانان
نه بهردهم سه جده ي بت جه بتخانان

چه هارده مه عصوم نه كهردهم هيلاك
 سینهی شای مهردان نه كهردهنم چاك
 ره قیب چار یار ره سوول نه وانام
 وه شای شهیدان ددشنه نه شانام
 جام كه یل غم نه كیشام ئه وسهر
 خار من نه پاشام نه رای پیغمهر
 فه لئهك جه دهر گات من چه گونامهن!
 وه چنگك توه ههر رو سزامهن؟!
 گونای من چیشهن فه لئهك واچه پیم!
 بهی طهور رای شهن دهر به ستهنت نه پیم
 توش به جهستهی من سوفته و سوژان بی
 به گهر د خاشخاش سمكوی هوژان بی

(V)

دیدم لیلآوهن * * *
 دیدم! جه دووریت دیدم لیلآوهن
 بهی دیای دیدمت دیدم بی خاوهن
 ئه سرین جه دیدم چون سهیل وه تلوهن

گیسووی موشکینت پهخش و بلاون
 ئاویزان وه رووی قورص ئافتاوهن
 کیرژهن گرنجهن ، گا لول ، گا خاوهن
 موعهطر وه عطر موشک و گولاوهن
 چونکه ئامشوت راگهی سهراوون
 جهو بونه کشت دیدهم پرتاوهن
 چون مهجنوون شینم نه ههردهو کاوهن
 وه شهو مهزلگهه کاوو سهر خاوهن
 دهروون چون کوورهی ههداد وه تاوهن
 مهقامم جه فوق کهاللهی پرتاوهن
 غهمناکئی غه مبار بهختش سیاوهن
 بهی نیمینگای لهیل وه مهرگت نزداوهن

(۸)

قیلهه نه مه ندهن * * * * *
 زدرپئی عیش و ذوق جه لام وه مه ندهن
 جهو ساوه نامهی جیاپیت وه ندهن
 عهقل و فکر و فام هووشم په پرگه ندهن

جاری مهجنوون دهرس جونوون ۰۰۰
مهقامم جه فهرع

شای شادیم جه حبس غهمخانان بهندهن
خه لایسین نیهن تا ۰۰۰ ن

فیراقت سوّمای دوو دیدهم سندهن
وه تاقتی تهمای زینده گیم کهندهن

فهلک بهدبهختیش وه بهختم شندهن
غهمناکی زامش ههزارو ئهندهن (۵)

(۹)

هامسهران لائی

ئارو راویار دیم سپی لائی

نه جای زه نه خدان کهنده بی خائی

ئهو خالی پیمدان جه حالان حائی

زه نه خدان سپی ، خال ماوی شیوه

شیوه شان مکه رد عاشقان لیوه

(۵) ئهم پارچه و (۳) پارچه که ی پیتش ئهم له دوای پارچه ی (بای
شهمال) هوه - که شپیری وه لی دیوانه یه - نووسراون به لام
نازناوی (رهنجووری) بیان له سهر نه نووسراوه ده بی ئه وه پیش
بلیین ئهم شیعرا نه دا له یه کچوون بیان سوّزو هه ناسه ی
(وه لی) یانه هه سست ده کریت به تا یبه تی پارچه ی (۴) له گهل
پارچه ی (دل وه داخه وه) ی (وه لی) دا زور له یه ک ده چن

من لیوئی وه رین زام زهدهی خاصان
 ئه و خاله هم کهرد فامم هه راسان
 شیوهی مه جنوونیم بهرز بی جه نووه
 به و خال ماوی عه نهرین بووه
 ئیسه بهی سهودای ئه و خال چون لالان
 هه ر خال خال مهن جه شای خال خالان
 یا شای خال خالان ئه ی شیرین خاله
 ئه ی نه و بهر نه مام ئه ی غونچهی لاله
 مه محفوظ جه ئافات دهور ئه پیام بو
 چه نی خال ویش دنیاش به کام بو
 (رهنجوری) م یاران بی سوودهن رهنجم
 داغدار داغمای ئه و خال و زهنجم

(۱۰)

شیرین دادم بو
 تا که ی جه جهورت من هه ر دادم بو ؟
 تا که ی چون فه رهاد رهنج وه بادم بو ؟
 شهرت بو بی شهرتیت هه ر به یادم بو !

* * * *

من يه چند سالهن ، مه يو جه ويرم
ويته ي بهنديان جه بس زنجيرم
نه زانام كه ردهن وه بي شهرت و شوڻ
دايم كوگاي غم جه لام هه ر وه كوڻ
تا جه ي دامو بهند من نازادم يو
شهرت يو بي شهرتيت هه ر وه يادم يو

* * * *

پوسه شان واتهن مهردان كامل
موراد جه كوگاي صه بر ميو حاصل
من چند صه برم كه رد هيج نه ديم وايه
وايه و سه رمايه م گشت شي وه زايه

تا كوچ دنياي بي بنيادم يو
شهرت يو بي شهرتيت هه ر جه يادم يو

* * * *

چهند جه فام به ردهن به وقت و بي وهخت
چهند كيشام نه رات هيجراناڻ سهخت
چمان باغه بان بيد زه رد كه رد م
بارچه جه باره ي كرده م نه وه رد م

تاگه چه م ئارای و مخت دادم بو
شهرت بو بی شهرتیت هر وه یادم بو

* * * *

توخم گول کاشتم موعه یلان بهرشی
فهرمان خاصیم نافهرمان بهرشی
جه قام بی سوودهن رهنجم هر عه بهت
رهنج ناردهوام هندی وه سهن و دس
با رهنجه رۆبی چون فهرهادم بو
شهرت بو بی شهرتیت هر وه یادم بو

* * * *

چهند قهسه م واردی ، ئازیز ! وه کهلام
چهند دست مکیشای وه رهوضه ی ئیمام
چهند شهو تا وه رۆ حسره تان وه رددم
ساعت وه ساعت گران بی دهردم
داد جه دست تۆن تا که ی دام بو ؟
شهرت بو بی شهرتیت هر وه یادم بو

* * * *

قیلهم ! وه سهن و دس با بیو رامت
خهوف کهر جه قهسه م واردی کهلامت

دلّ بيهن خهريك وه دائهئ دامت
فامئ بهر به دلّ با بيؤ فامت

(رهنجوورى) م جه رهنج بالآ دادم بيؤ
شهرت بيؤ بيؤ شهرتيت ههر وه يادم بيؤ

- ۱۱ -

چراخ دهرد نه بيؤ
تا تهن تاوياي تاو دهرد نه بيؤ

تا ماوام چون قهيس نه پاي ههرد نه بيؤ
شهرت بيؤ مهيل توؤ جه لام سهرد نه بيؤ

* * * *

تا جهستهئ خهسته م خاص پامال نه بيؤ
تا سهر تا وه پا وه زووخال نه بيؤ

تا دانياي شيرين جه لام تال نه بيؤ
تا زبان جه راز لهنگ و لال نه بيؤ

تا كوورهئ دلّم تاو دهرد نه بيؤ
شهرت بيؤ مهيل توؤ جه لام سهرد نه بيؤ

* * * *

- ۷۲ -

تا دیدم شهوان وه بی خاوه نه بۆ
تا ریشهی جهرگم وه زووخاوه نه بۆ

تا که بینایم گلاراوه نه بۆ
نزگه ره و نالین گیانه لآوه نه بۆ

تا خدیم گریان رۆی نه بهرد نه بۆ
شهرت بۆ مهیل تو جه لام سهرد نه بۆ

* * * *

تا گۆش نه ژنه وان چه م بی نوور نه بۆ
تا بهدم زه عیف زاتو زوور نه بۆ

تا چه مهر جه لام (گل وه دوور) نه بۆ
تا شین قهومان جه پای موور نه بۆ

زایه لهی فه ریاد قهومو فهرد نه بۆ
شهرت بۆ مهیل تو جه لام سهرد نه بۆ

* * * *

تا رۆح جه قالب نه پهرواز نه بۆ
تا تن ماتو مه ند گه رودار نه بۆ

تا قایی قهبر جه غهیب واز نه بۆ
تا په یك شه جهل وه هامراز نه بۆ

تا ماواى سەرم خاك سەرد نەبۇ
شەرت بۇ مەيل تۆ جە لام سەرد نەبۇ

* * * *

تا شار خاموش وە يانەم نەبۇ
تا تەرك دىيىلى دىوانەم نەبۇ
تا مونكەر نەكىر ھامخانەم نەبۇ
تا سەردى بازاپ زەمانەم نەبۇ
(رەنجوورى) تا تەن رىزەي گەرد نەبۇ
شەرت بۇ مەيل تۆ جە لام سەرد نەبۇ

(۱۲)

شەمال صوب سەھەر !
شەمال صوب خىز وادەي صوب سەھەر !
نەسىم (حارق) بۇي عەطرو عەنەبەر !
عەرزەي مەجنوون بەر ، نامەي لەيل ئاوەر !
پەپەندەي بىي پەر ، رەوندەي راپەر و !
ئاوردەي كۆي گەنج خەزانەي خوسرەو !
دەليل دەردان ، دۆست نەوھالان !
چەرخبى خىلات ، شارەزاي مالان !

دەخىلم [بدحال !] زام خەتەرىنىم

فەرھادىم جە داغ دوورى شىرىنىم

مىروەتەن نەسىم ھۆردارە غەرزەم
شۆۋە پايەى تەخت ۋە رەجە صوبىجەم

نەبا نەپاى تەخت دەنگت ئىظھار بۆ
بە دەنگ تۆۋە قىلەم بىدار بۆ

ۋەقتى ستارەى صوبىسەھەر خىزا
تارى شەۋ جە شەۋق شەبەق گورىزا

شۆۋە پايەى تەخت بە ۋادەى جاران
بىدار مېۋە چۈن ھەردە جاران

بۈۋاچە : فەرھاد جە غەم خەجەلات
مىن بە قاصىدى كيانا ۋەلات

شەۋى جە شەۋان بىكەردى ئاخىز
(شىرىن) سوار بۆ شەۋى ۋە (شەبىز)

گيان شىرىن شاي شىرىن سوار
ھۆردار نە خاك سىپاى سەركۆسار

باد ھەۋالان ئەر كارى كەردى
شەۋى جە شەۋان شىرىن ئاۋەردى

ٲاوه ردى ٲه رٲٲم به و جامبازوه
به و خورده خالآن غمزوه نازوه

تا (حاجى) مهندهن [نورى !] دور شه مال
سه ر فىداى شىرىن مال به تو حه لال

× × ×

حەماغای دەربە ئەندە قەرە

(طالبعی)

کە چەند کەشکۆلی کۆن ئەمسەرە و سەر بکەین و بە وردی
چاویک بە شیعەرە کانیانا بگێڕین ناوی شاعیریکی کوردمان بەرچاو
دەکەوێ کە نازناوی (طالبع ، طالبعی) بوو خۆی هەلبژاردوو •
خاوەنی ئەم نازناوە بە (حەماغای دەربەند فەقەرە) ناسراوە ، دوا
ئەوی چەند پارچە شیعری پەراگەندەیی ناو کەشکۆلە کوردییەکانی
یەک بخەینەووە لەسەر خۆ سەرنجێکیان بدەین ، دەبینین خاوەنی
ئەم نازناوە هەستیاریکی گەورە کوردو ، بیرێکی وردو هەستیکی
ناسکی هەبوو ، شیعەرەکانی پێن لە وەسفی جوان و مانای ورد •
بەسەرھاتی ئەم شاعیرە یشمان وەک زوربەیی شاعیرانی کۆنمان
نادیاریو نەزانراو •

لە (ژین)دا بەم جۆرە دەربارەی ئەم شاعیرە نووسراوە :

« حەماغا شاعیریکی زگمکو و نەخویندەوار بوو ، نازناوی
(تالعی)یە ، لە ناو پراستی سەدەیی سیازدەھەمی هەدا ژیاوە ، وە
ھاو دەوری (ئەحمەد پاشای بابان) بوو ، حەماغا بێجگە لەوێ کە
شاعیر بوو پیاویکی دێترو زەبەردەست و بەخشنەدەیش بوو ، لەبەر
ئەمە ئێلە کەمی کردوو یانە بە کوێخاوە دەمپراستی خۆیان • لەم

هه ليه ستهى خواره وه پيدا ده سگيرانه كهى كردوو به (باز) و
 نهو ميمله يش كه فراندوو يه تى به (شقار) و نه لى :
 • ميرزام نه وارنى (۱) •

(۱)

چراخم ماران
 سه رسام بيم نه سام زه مزه مهى ماران
 خاريجى به پيرام مه قنول شماران
 مکه ردهن هه ريهك قه تل هه زاران
 سه وادى دوو رهنك طاوس نيگاران
 مدره وشو نه تهرح قه وس وه هاران
 مايهى ميشك چين ناهوو نه تاران
 جه ماران ماران سه رمايه داران
 زهنگى نه رقه مان سوپه سالاران
 قورص قه مهر روخساران
 نه خش وه نه خش مه بان بهى راوياران
 جه هندو جه ختشنه ن چون بى قه راران

(۱) پروانه : ژين ، ژماره : ۱۳۵۰ •

هه رگو سه یادی نه هه رده ی ساران
چون که فته کاران به به ندش ماران
میش غافل بیم جه راگوزاران
حه لقه شان چون هه لوق هه لقم و ناران
بیم به نه و نه خچیر نه و طهر طه واران
خه لاصیم نیه ن تا ئاخر کاران
فوغانم بهرز بی چون گه سته ی ماران
(طالع) م نه بورج عه قردب شو ماران

(۲)

شیرین جه مالش
شیرینتر جه ماه حوسن و جه مالش
چون زه نگی ظلومات زولف رو خسارش
منمانو چون نه جم حه ب دانه ی لالش
دوو نه برؤ چون قه وس نیکی سه ره به سته
هیلاله ن نه بورج قه مهر په یوه سته
خال رووی به در یا فه رق جیمه ن
یا خه طط مه عکووس خامه ی قه دیمه ن ؟

قودرت پهی قهضا خهم که ردهن وه قهصت
 سه یف دهم و دلپیز [حی دم و پرکست !]
 دوو عهین شه هلائی شاهان شه یدا کهر
 ئاشووبه ی دهوران شوورش په یدا کهر
 جه سه فحه ی خورشید دیارن رهنگ وش
 قه طرانی قه تال ئه بیهض دلکش
 دیاش وه دیده ی ئه هل دلداران
 ئوف مدؤ نه جه رگ جه سته ی هزاران
 خه ططی ئه لف وار که شیده ن جه سیم
 جه مابه بین عهین ساخته ن دوو نیم
 ده شهوور ده میتی جه (بین العوام)
 ئه لماس جه دور واسته ن قیام
 نه فهس بو ی حیات جیش میو دم دم
 باوای ئه نفاس مه سیحای مه ریم
 ده هه ن چون خونچه ی سه حه رنه شکوفته
 به ناوه قت ژاله ی صوب حده م سوفته
 یا سیرر میقراض (لم یزل) گه سته ن
 یا نووک مینقاز بولبول شکه سته ن

دوو په پړه ی گوئناز ده ورش دان عه جه ب
 له عل رومانه ن مه شهوورن وه له ب
 نارنج گوی زنج صونع بی همتا
 ره ونه ق به خشن سدنک فیرده وس نه علا
 نه دیدن دیدی نه یامی بی تار
 نارنج نه وره ننگ یا سبب (خوان سار)
 شه فافتد ره جه شوق ستاره ی سه حر
 نه صبه ن جه دامان دائیره ی قه مر
 گه رده ن مینا پرننگ صوراحی صیفه ت
 صافیش وه مینا چند داده ن خه فته ت
 که یله ن جه باده ی شاهان په سنده
 نه قواته ر جه مه ی نه ربه عین مهنده
 نوورینه تر جه نوور بلوور مه عدنه
 عه کس نه وه گه رده ن ثافتابی ره وشه ن
 سینه نه رم و صاف سه فیده تر جه عاج
 جه تاف قاقوم نه صبه ن وه تاراج
 مرواریدو ماه به هم بیخته ن
 چه مه غز هه رده و له وحش ریخته ن

ٺهڙ مڙو مومڪين ٻوسهش ٻئي خيلاف
 له مهغزو له بان تا وه فهورق ناف
 دوو ٺه نجوم دوو نار دوو غونچهي نه وختيز
 سه رکيشان نه بورج بهيضاي کافوور ٻيڙ
 چون تازه توففاخ کرد گول نه دم
 عاريفان به ردهن نامشان وه مه م
 ٺهڙ بدو ليدان شه مال موشفيق
 موعه طاهر مڙو ناحيهي مه شريف
 شڪه م صفحهي سيم حهيات به خشن دورر
 شيشه سان جه صاف ٺاب حهيات پر
 قامت قهدد سهرو سه رجوي سه لسه پيل
 ۰۰۰ طووبا وه عه رعه ده ليل
 ۰۰۰ جاستان خه رام چون پهري
 بوم شه مس مونير شه رق خاوه ري
 شيريني (شيرين) چون که ردهن ٻئي عه يب
 بنازوون وه صونع داناي سپرر عه يب
 کوٽاکه ر که لام (طالعي) زه خمين
 دلزودهي نواک په يکان (شيرين)

هەر چه حوققهی ناف تا ئیقلیم پا
سهنگه رچهی پهنجهی ههناهی هههرا
[بانو !] جه بهطن شعر عالم قام
کان عیصمه تهن مهخفی بو جه عام
بنمانۆ نیهان نه پهردهی پیوار
نیگا کهر (طالیح) وه کئی مۆ یار ؟

(۳)

قیلهم ئیتیفاق
قیلهم ئهر مبووت چه نیم ئیتیفاق
ئهر دهوا کهری دهردان فیراق
مبوون وه سه رگهرد خالان طاق طاق
بینایی دیدهم ! گوزیدهی ئافاق !
دل به تۆن مایل ههم به تۆن عوششاق
تایی جه تانای گیسووی پر نیفاق
یا بویی نه عه کس خالان ئه زراق
عه طا کهر وه حال جهستهی ئینجیراق
باعیتهن پهی که یف دل مدان مه ذاق
تا کهی ههر دهنگت بهرز بو جه ئافاق
ههر طاق طاقه من چون طهیر طاق طاق

(طاليع) تازيندهى دەور ئافاقەن
چون طەير طاق و يردش ھەر طاقەن

(٤)

من جە تۆ جيا
ھەر كەس كەردە بۆ من جە تۆ جيا
ھانام وە بارگەى بورج ئەنييا
كۆى غەم نەدۆش بۆ ، سەر تا پائيا
بە شمشير مەرگ جەستە زەخمين بۆ
[صاف غارا بو غەرەق !] زەمين بۆ
مەئيووس جە ئەلطف ئەنعام حەق بۆ
فەرقش چون مىقراض كاتب وە شەق بۆ
كەللەش گەرم ئالوود ، جگەر پارە بۆ
ئەعضاش چون خارىشت پىر جە خارە بۆ
دايم چون مەعلوول خەستەو مەلوول بۆ
شەرمەندەى ديوان بەزم رەسوول بۆ
مەقامش نە مولك نە كونج دۆزەخ بۆ
گاھى ئاتەشناك گاھى چون يەخ بۆ

نه سائش مانو ، نه رۆزهش ، نه ماه
عومرش چون يه كدم بويهرو ناگاه

چونكه نهى نه رده شاناي جه بهيندا
تو بهرد نهو حىجاب من دا وه تهوندا
زيانش چيش بى جه سه رۆ جارى
بوينام بالآت من نه پيواري ؟

ياخو جه ماهى يهك دم ديدارت
دوو عهين مهخموور ناھوو ته تارت

بديام جه ناووقت روئى من جه دوور
به ناواى نه نوار بريقهى كوئى طوور
كه فافه ن پهى حال جهستهى پر نارم
نوور مدا وه عهين بينايى تارم

سا قه سه م وه قه وس نه بروئى خه ميدت
قه زم خوار كيشان نه ده ور ديدت

به ديدت سه و گهن تاراج دين دا
به و زوبه رجه د خال ها نه جه بيندا

به و به در مونير نه چيه رت پديدان
چون شه مس خاور نه عالم هووردان

بهو گیسووی موشکین سهوادی خهم خهم
چون (میم) (حامیم) دم گهرتن نه دم

بهو غونجهی دههان حق کهردن میجاد
ها نه بورج بهدر چون تهختهی ئوستاد

بهو نارنج رهنج ترنج و غه بعب
بهرجهستن نه فوق مینای بولعه جب

بهو لهوح سینهی سیمین سای ساده
دوو غونجهی نه وختیز تیدا ستاده

هه ر یهك مایهی شهرط (بسم الله) پیشه
هه ر کهس ئیسلامهه چیش به ئه ندیشه

خه تم سهو گه ندیم طول بالآتهن
(طالیع) تا زیندهن سهرش نه راتهن !

(۵)

موبارهك قه دم ۰۰۰ ۰۰۰ !

سه حیجونه سهب موبارهك قه دم !

مه غز که للهی قهند نه جزای دهر دو غهم !

نه ففس دهوای مهرگ عیسای بن مه ریهم !

طولووع جه طاليع بورج سهعد گهرده !
باعيث حهيات صهد سآله مورده !

(احياء الحيات) ، مهسيحا دهههن !
مهلايك مهقام ، فريشته مهسكهن !

تيججار مايهه عهبيرات فهنن !
عهططار كوي مسك جه خوتهن وهطهن !
غزال غازي غهزاكهردهه دل !

چريدهه چووزهه سهنگه رچهه سونهول !
طهوار تهپلان طهير هوما فهپ !
چنگت به هونانو دلهي عاشق تهپ !

سهه وه پاي نههار سهه رجوي سهه لسهه بيل !
طوول طووبا قهد قيامهت دهليل !

نهوهال نهوخيتر نهه ورهستهه چهه من !
نازكتر جه وه لگك شكوفهه سهه من !

شهه مع شهه بوستان ، جهه مين جام جهه م !
توب گول صورههت ، عهقهه غونهه چهه م !

عاريض جهه مايههه ئيهه جاز مونهه وههه ر !
ماهتاب شهه شوعاع خاوهه ر !

عەين عىنايەت عەطا كەردەى حەق !
گىسوو سەواد رەنگ ، سىماى صوب شەبەق !

بەو بەشق قەدەيم تەواناى [بەرەق !]
بە باڵ بەيداغ غەزايى خەندەق

بەو شوعاع شەوق جەبەين جامت
بەو نازو ئەنداز عىشوەى خەرامت

موشكلى داروون جە دل بەردەن تاب
سەحن سەراى زەوق مەن كەردەن خەراب

دەورم دا دەوران دايرەى شەش طاق
گولئى وە بى خار نەدەيم جە ئافاق

ئەر جە باغستان ئەر جە گولزارەن
جە مەر كو گولئەن ئالوودەى خارەن

ئەلخووصووس گولئى چون تۆ عەجەب رەنگ
بۆى عەطرت مشۆ فەرسەنگ وە فەرسەنگ

مەگەر جە فەردەوس باقى پەيدا بۆ
ياخۆ جە گولزار رەوضەى ئەعلا بۆ

خارى نەپادا دايم پەيوستەن
جە داخ ئەو خار جەستەى مەن خەستەن

قەسەم بەو تۆمار طورپرەي موشکینت
 بەو بەدر مونیڕ صەفجەي جەمینت
 بەو سەیف ئەبرۆت سەوادی ئەزەل
 ھەرکەس موینۆش مەوینۆ ئەجەل
 جەو ساوہ دیدەم وە دیدەت یاوان
 نالەم بالآ سەند جە سەر کلاوان
 فوغانم بەي وێم ، منالووم بەي گۆل
 خارو گۆل وە ھەم کارپوون موشکۆل
 سا مەر بە ئەلطف دانای بی قیاس
 بەر باد کەرۆ خار گۆل کەرۆ خەلاس
 وەرنە (طالعی) زامزەدەي فەلەک
 زامش ھەزارەن ، ئەو ھەزارو بەک

(٦)

قیلەم بە ھیممەت
 قیلەم فیدات بام موازۆن ھیممەت
 ھیچ نیەن چارەم ، نەداروون قودرەت
 عیلاجم ئێدەن بوازۆن ھیممەت

سه‌عی و گۆششم - نوور بینایم ،
 ره‌فیق موشفیق راز ته‌نهایم -
 نار فیراقت جه فه‌رقم به‌رزهن
 شو‌عله‌ی شه‌م‌ئاسات شه‌راره طه‌رزهن
 ره‌ونه‌قم جه ره‌نگ زه‌غفه‌ران تاره‌ن
 زه‌ردی و زه‌بوونیم گه‌وه‌ر وه باره‌ن
 دیدهم ! بینایم نه‌ راگه‌ی راته‌ن
 به‌ی نه‌دین تو ره‌نگ زو‌ل‌ساته‌ن
 مه‌ردومه‌ک نه‌ مه‌وج به‌حره‌ین نه‌ندو
 ده‌ور مه‌دام به‌ی نه‌دین تو (!)
 نه‌ف‌س جه‌ سینه‌م به‌ ئاوا‌ی جه‌ره‌س
 گه‌رتنه‌ن قاعیده‌ی (ضیق‌ة النفس)
 سه‌دای ته‌پل دل نه‌ تو‌ی ده‌رووندا
 ده‌نگ دا نه‌ نه‌فلاک شی وه هامووندا
 زه‌نگه‌ی ده‌نگ ساز جه‌ ریشه‌ی نه‌عزام
 (که‌مانچه) میثال ماوه‌رو مه‌قام
 قه‌دم چون (که‌مان) که‌مین ئاوه‌رده‌ن
 خه‌یل‌ی جه‌ که‌مان خه‌یالم که‌رده‌ن

بانگ رسوایم نه عالم بهرزه
زینده گیم زیاد مهردنیم فهرزه

نه خوردو نه خاو نه نارامهن
نامت به نه وراد صوبحو شامهن

گشت جه عیشق تۆن شههه نشای دلبر
لهب بهرپی گولنار عه قیق نه حهر

جهمین جام صاف جیهان نومای جهم
طولووع نه نوهر به بیضای صوبه حدهم

قامت قهد طول طووبا سه لسه بیل
نه هال نه وختیز دست جو بره بیل

عیشق تۆ بهی طهور نه دل که ردهن کار
غیر جه تۆ جه لام (لیس فی الدیار)

که سی عیشق یار جه دل بو موقیم
عاجزه نه جه دست لوقمان جه کیم

دهوای دهر د عیشق بهی وه صل دلبر
نه بو خه لاص تا وه پوی مه حشر

(طالع) (۲) نهر گهسی زهخم نیش بار بو
چون مبو خه لاص لوقمان هزار بو ؟!
جفتی سیاحی چون طوغرای مهنجوق
سهراوینز نه نهوج مهکان جه عیوق
غهبرا موزه یه ن میشکین موسه لسه ل
شکه ن بهر طوغرای ۰۰ موطه وووم
سیاته ر جه بال په ر په رسته وو
نازکته ر جه فیکر بیکر نهرسته وو
نه فشان که رده ن میشک وه رووی کافووردا
چون سووره ی (واللیل) وه صه فحه ی نووردا
چلیا چه وگان به ند زنجیره ن
خه م نه نده ر خه مهن مورغ دلگیره ن
چه نه ری چه نه بهر سه رکه شه ی سه رکه ش
میشک چین چین ریشه ی دلان که ش
هیندووی سیاکار ده یجووری شه ب ره نگ
رشته ی کافرکش زوناری فه ره نگ

(۲) لیره دا نازناوی شاعیر نووسراوه و وایش پی ده چی پارچه
شیعره که کوتایی هاتیبیت ، به لام نووسه ر هیچ شتیکی له م
رووه وه روون نه کردووه ته وه .

رايحهى رۆحەن تاتاش مدۆ سوو
عارفان بەردەن نامش بە : (گیسوو)
(طالع) جەو سەبەب سینهش چاڭ چاکەن
ماران ئاویزان دۆش ضەجاکەن

(۷)

دل پەى تۆن مايل ۰۰۰ ۰۰۰
وہ دیدەت سەوگەند دل وە تۆن مايل

نوور بينايم شيرين شه مايل
كئى وە بالاي تۆ مېون حە مايل!
زيندە گيم نەمەند عومرم بى زايل
روئى وە رووى تۆ نەبىم موقايل
بەشوق راى ئەللا مەكەران سايل
حەق! واچە پەرىم هېچ نەبۆت حايل
ئەر تۆ وە ئەرواح جېم مېى قايل
فېداى فەرقت بام وە بې دەلايل
وەرنە سۆزانەن وە سۆز هايل
سۆز عېشوق تۆ من كەردەن زايل
بەرزەن بلىسەم جە گشت حەوايل
(طالع) بى وە پەند (بين القبايل)

(۸)

قىلەم فېدا تەم
ھەرتا كە مەردەن مەن وە فېدا تەم
غولامان دەستوور نە خاك پاتەم
تا سەرم زىندەن ھەر وە تەماتەم

* * * *

لەعل قىمەتە تى پارچە تى ئەلماسەم
خواجه تى مەن تۆنى ، ھەر تۆ مشناسەم

غولام زەپسەندە ، عەبىد ئىخلاصەم
تۆ گە ھەر ئەمەن پەرىت غەوواصەم
ئەگەر نىم ساعەت نە رووى بېساتەم
تا سەرم زىندەن ھەر وە تەماتەم

* * * *

كۆكەنەم پەرىت چۈن (فەرھاد) چىن
چۈن (سەنئەت) پەرىت بەر مشووم جە دىن
چۈن مەجنوون زووخاۋ وىم مەروون نۆش
چۈن بەھرام پەرىت مېوون نەمەدېۋش
چۈن يوسىف خەرىك چاھى زولماتەم
تا سەرم زىندەن ھەر وە تەماتەم

* * * *

بەئىي بە شەرتى ، جەمىن بەرپەي گول ،
رەويەي بىي شەرتى ناوورى نە دل

ئەر سەد ھەزار كەس طەئەنە بدان پىت
قىيلەم تۆ مەويەر جە غولام وىت

ئەر ساتى نامت بەرشۆ جە ويرم
چون فەزەنگيان سەنەم بۆ پىرم

ئەر لەحظى مەيلىت فەرامۆشم بۆ
پيالەي مەجنوون بەيدى نۆشم بۆ

ئازىز سەوگەندەم بە داناي داوەر
بە رەوضەي پىر نوور سەيىد سەروەر

شەرت بۆ تا ئەو رۆ بەر مشۆ گيانم
ھەر نام تۆ بۆ ويرد زوبانم

باقى چىش واچۆ حال زان حالتم
ھەرچەند بىي مەيلى قەزات وە مالم

(۹)

سەبەب كار يار
يا ھەي يا قەييوم سەبەب كار يار

فانى بۇ جە دەھر مونقە طبع ئانار
 عومرش كۆتا بۇ بسو وچنۆ بە نار
 فەوت بارىقەى بەرق فەلەك بۇ
 مەئاش جە تەختەين (ئەور) و (سەمەك) بۇ
 شەفەق نە دىدەش وئەى دەيجوور بۇ
 كاسەى بينايىش مەنزىلگای موور بۇ
 مەحبوس ئازار مەعلوول دەرد بۇ
 مدام چون [شاهر !] سەرتاپا سەرد بۇ !
 بە ئاو ئەى جەرگم لەت لەت خەستە بۇ
 يەك رۆ نىمەساغ صەد رۆ خەستە بۇ
 مەن بەدىم چىش بى ئىد كەرد نە كارم
 بەى تەور مەئووس بىم جە دىن يارم ؟
 چونكە ئەو بەدكار بەد بەد شىعار
 غەددار خاين خەيانەت ئەطوار
 كەفەن بەى مەن جە سالى يەك بار
 بوينام جە دوور طوول بالای يار
 ياخۆ جە ماھى يەك دەم دىدارش
 بدىام بەى ئارام شەوقا روخسارش

تا شەوق شوعاع شەمس خاوەر بۆ
تا (طالبع) جە دەهر وە زیندەى سەر بۆ
شەرت بۆ بى دۆعا نە کیشووم نە فەس
تا کە سە بە بکار مېو وە قەقنەس (۳)

(۱۰)

مىرزىام تەوارىي
شىروان بازىي تەپلان تەوارىي
چوست تىز بەرواز شىرىن شكارىي
ياوا وە دەستم نە پاى کۆهسارىي
دل بىي ئىختىيار موبتەلاى باز بىي
عەقل و فکرو فام گشت نە بەرواز بىي
و دە صد نەزاكەت تەرتىب باز دام
ئەسبەش نە جورم ئەعضاى وئىم سازدام
جە صوب تا ئىوار جە شام تا سەحەر
وازام چەنى و باز وئىنەى بازى کەر

(۳) ئەم شىعرا نەى (طالبعى) لە پارچەى يەكەمە وە تا هەشتەم لە
نوسخەى (موفتى) وەرگىراون ، پارچەى نۆو دەيش لە
كەشكۆلى مەلا فەتاح وەرگىراون .

نه وو ل نه عه ینم عه ین که رد م جاش
 مه قام عه ینه ین که رد م وه مه نو اش
 کللاوش نه پو ست فهر قم قه رار دام
 تا که (فهر قه دان) فهر ق نه بو مدام
 به ند ریشه ی دل که رد م وه (جلفووش)
 ساز دام طوع مه ی جه رگ په ی بانگ قوقووش
 پارچه ی ئیستیخوان گه ردن که رد م واز
 که رد م به وه تراق باز تیز په رواز
 تابئی جه تو مار ههستی جه ستم سهند
 وه ستم نه پای باز نه جای پارچه ی به ند
 ده ورانش په ی حیفظ وه موژگان ته ند م
 په ی نشینگه ی باز شوخ دل به ند م
 شاد بیم چه نی و باز شاهانه ده ستوور
 نه (خوسره و) زانام نه (به هرام گور)
 بی خه بهر جه مه کر ده ور نه فلاک بیم
 لاقه ید جه شوپش دایه ره ی خاک بیم
 ناگاه شمعار پی شووم بی نارام
 ماشووب ده وران ظولم که رده ی بی پام

هوجووم کهرد نه چهرخ به یهک پرتابش
رفانا بازم چهنی و نهسبایش

من له و جاگه مام سهراسیمه وار
غهلطان بیم جه خاک و بانگ و هاوار

له و دوا خیزام وه زاری و مهلال
روو کهردم نهو شون شمقار قهتال

هر چند قوو قووم کهرد هیچ نه داشت نه نهر
عهدم بی نه عهین باز ناز په روه ر

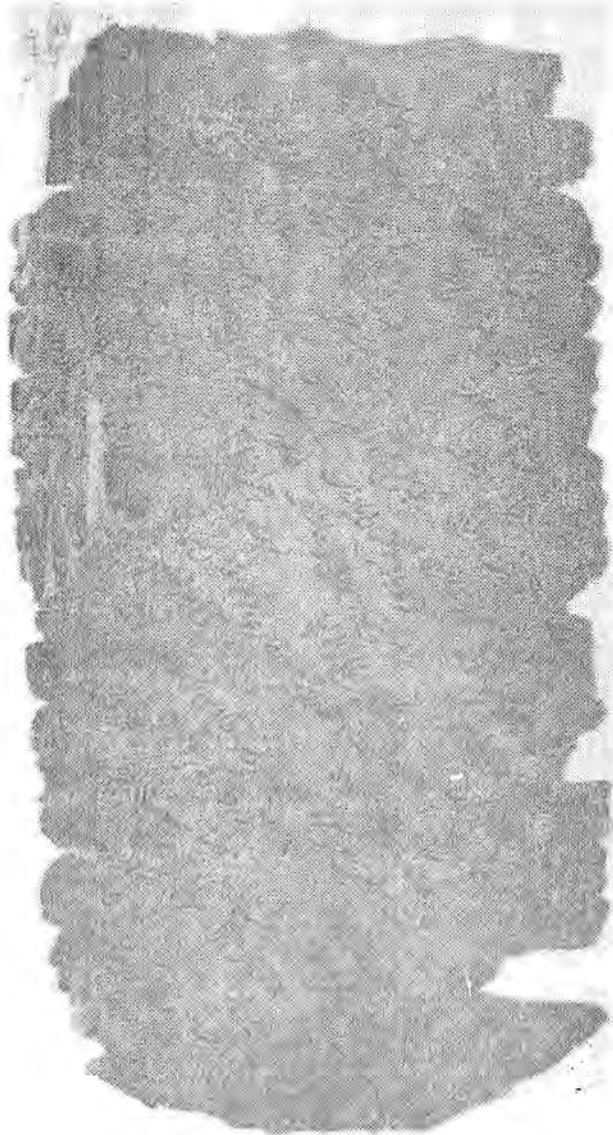
میرزام ! جهو رۆژه بازم نایابه ن
زینده گیم زاری و ذه و قم عه زابه ن

مورید قودره ت (مالک الاعجاز)
به ئی عجاز و ئیش باز ماوه روؤ باز

وهر نه (طالیمی) چئیش میؤ جه دست ؟
خهسته و غم نه دؤش زه عیف و دمس به مت (٤)

× × ×

(٤) نهم پارچه له ژماره (١٣٥٠) ی روزنامه ی (ژین) یشدا
ملاو کراوه ته یوه .

نمونه‌ی لایه‌ریه‌کی ده‌سخته‌تی (موفتی)

مهلا وه ژهوخان

دهرباره‌ی ئەم شاعیره له گۆڤارو روژنامه کاندایا - ئەوه‌نده‌ی
من دهستم پیاواندا گه‌یشتوووه - شتیکم دهست نه‌که‌وتوووه ، له
شاعیره‌کانیدا ناوی (هه‌رسین) و (چه‌مه‌مال) - چه‌مه‌مالی
کوردستانی ئێران - و چه‌ند جیگه‌ی کوردستانی ئەودیه‌ ده‌هینی . . .
پێ‌ده‌چیت خه‌لکی ئەو ناوچانه‌ بێت .

مامۆستا نه‌جمه‌دین مه‌لا له (مینای شکسته) دا به‌م شیوه‌ باسی
کردوووه :

« ئەم زاته‌ له‌ گه‌ل مه‌وله‌وی - سه‌ید عه‌بدوڵپه‌حیم - دا
هاو‌عه‌صر = هاو‌چاخن ، شاعیره‌کانی زۆر وردو ئاهه‌نگ داره .
له‌سه‌ر ئوسلووب و شیوه‌ی مه‌وله‌وی شاعیری وتوووه « (١) .

(١)

شیرین نیگاته‌ن شیرین نیگاته‌ن
چه‌ند وه‌خته‌ن چون باز شیروان نیگاته‌ن

مه‌علوومه‌ن عیصه‌ت نه‌ پێش پاته‌ن

نه‌زانام پێ حال کێ ته‌هه‌زاته‌ن

(١) بروانه (مینای شکسته) کۆکردنه‌وه‌ی مامۆستا نه‌جمه‌دین
مه‌لا (ده‌سخت) ل : ٢٠٠ .

مویوون چەند وەخت فیکر خەتتەن
تۆ بەی شوخی [شیت !] شەیدایی کیتەن

خەیفەن تۆ وە تەخت بلند جاییو
تەن وە تۆی خەفتان تورمەیی شاھیو

وەستەنت ماران زەنگی نە گەردەن
دایم های نە فیکر تەمەننا گەردەن

دەس کۆتا بکە ، یە رەفتار نە
ئامشۆی وە گەرم صوب ئیوار نە

ئیشارەیی دیدەیی پەر خومار نە
وە تەحقیق بزەن میرشکار نە

میرشکارت کین ؟ کئی فامت بەردەن ؟
مەعلوومەن هەوای شکارت گەردەن !

راسەن سەودای عیشق جە ئەزەل بێن
(مەللا) هەمەقەر هەمەزەنت نین

سەبەت ئێدەن سامت سەنگین
بویت وە (لەیلچی) (مەجنوون) ت نین

(فەرهاد) ت کینەن (شیرین) نامتە ؟
تۆ (گولەندام) ی کئی (بەهرام) تە ؟

یه پای کئی نه پیچ حلقه‌ی دامته ؟
 کئی موحتاج وه زولف لوول و خامته ؟
 دهر دلداری کهس چار نه وهردهن
 (ویت) مه‌دهر وه گوشت (مه‌للا) وه مه‌ردهن
 وهس بشو نه فیکر دهر منالان
 (ویت) مه‌دهر وه گوشت (مه‌للا) وه تالان

(۲)

شیرین قهرار دا
 شیرین ته‌ساسه‌ی [سروین !] قهرار دا
 دس تاورد وه زولف تارنده‌ی تاردا
 چون طورپه‌ی فهره‌نگ شاوه خونکار دا
 ده‌سته دام دیز ده‌یجوور شه‌وره‌نگ
 تاکیش پر پیچ سهر مه‌ودای چل چه‌نگ
 سیایی سهرلوول چین داده‌ی چه‌مه‌ر
 لوول داده‌ی ده‌وران دایه‌ره‌ی قه‌مه‌ر
 دس به‌رد عه‌ره‌قچین تورمه‌ی تاق‌زه‌پر
 قهرار دا وه بان چه‌تر بو‌رچین به‌ر

ریزه‌ی زبانه مه‌وج می‌قراز گاز
 قهرخ قه‌یچی پاچ سهر پارچه‌ی می‌قراز
 به‌ر پاچ پای به‌رچ پای عه‌ره‌قچین که‌رد
 نه پای عه‌ره‌قچین به‌رچه‌م وه چین که‌رد
 سه‌راوئیز وه پای که‌ج کولای که‌چدا
 شیوه‌ی لوولی قهرخ قازاخی به‌چدا
 لووله‌ن په‌شیوه‌ن وه جه‌مینه‌وه
 په‌خشه‌ن وه پای چین عه‌ره‌قچینه‌وه
 تهره‌قه‌ن وه رووی سسمای لاله‌وه
 به‌رگه‌نده‌ن وه پیچ پای ده‌سمانه‌وه
 حه‌نایی زولغان که‌رک بۆرچین به‌ط
 نه‌رمتر نه به‌ر تووک به‌طمان شه‌ط
 [سیر خور وچه‌ء !] خالّ حه‌به‌شی و نیلی
 لوولی ناف چون لوول له‌ولاولان لوولی
 له‌یلجّ وه ره‌فتار خه‌رامانه‌وه
 چه‌خاسه‌ن وه توی تایی که‌تانه‌وه
 (مه‌لّآ) ته‌جره‌به‌ی خالّ له‌یلش بی
 (مه‌جنوون) به‌ر نشین کۆی (دوجه‌یل) ش بی

(۲)

لهیل وه نازمه وه
نیم‌نیگای له یلی ها وه نازمه وه
شیوهی ناز وه ناز عه قه رب گازه وه
ناز وه عه قه رب گاز بی ئیجازه وه
سه ر وه کلاوچهی قه له م کاره وه
سه ریوش ها وه تووک طاوس تاره وه
چه رخ ئاسا ئامان جهو پیواره وه
سه نعان مه جووس که رد وه زووناره وه
جام جهم وه بهرق به یزا بینه وه
صوب وه ستاره ی سه چه رخیزه وه
په ر دال دا وه تووک میقراض گهسته وه
سه ر وه شیرازه ی ئه برۆی مهسته وه
وه سیا زولغان دهسته دهسته وه
چه ند کهس ها وه زام [جی !] نه رهسته وه
عه ین که رد وه نیگای ئاهووی به په وه
ها وه گرد مهیل هاموون هه په وه
موژگان چون په یکان ته یموور به په وه
مه ر په ر دال وه هوون شوپ به شه په وه

مهر سیمای شیرین وه جامرئزه وه
 وه حدره مسه رای شای پهروئزه وه
 دهم وه مهزمی ئاو مه عجووناته وه
 که یلهن وه و عتر ئاو نه باته وه
 خضرش زینده که رد وه حه یاته وه
 تهسکه ندرش به رد وه زولماته وه
 گهردهن وه مینای (ماء الورد) وه
 وه دستهی خالآن لاجیوه رده وه
 سهوزهی خال وه پای لیموی زهرده وه
 تهو خال فه رهاد دا تهو وه [سه رده وه !]
 چون بریقهی بهرق وه شه فافه وه
 مهر ته نجوم وه تهوج قوللهی قافه وه
 تهنضتهی خال وه دور حوققهی نافه وه
 مهر پهروین وه چهرخ نیلی بافه وه
 × × ×
 طاقچین نه رگس دست وه پیاله وه
 وه پیالهی زهر تازه قاله وه
 × × ×
 نارنجش وه بورج دووهفت ساله وه
 چون به حرئ نه صوب وه قهواله وه

وهختی مکهردش لا وه مهیلهوه
میناش کلآوچهی ناز وه کهیلهوه
(مهآلا) وه ههوای ناز لهیلهوه
چون قهیس ها وه کاو کوی دوجهیلهوه

(٤)

شیرین مهدهوش کهرد
چهرخنا عینهین هوشم مهدهوش کهرد
عهره قچین وه تووک سمور سهرووش کهرد
(نهجد) وه (قهیس) بهخشا (نهوغل) زههرنووش کهرد
چهتر خهم نه گنج تاق نهبروش کهرد
وم نهبروش (سهنمان) دین فهراموش کهرد
سان سوعبانان ههژدهر نه دوش کهرد
چون سیلسیلهی سان حهبهش خوروش کهرد
نیمچه خهدهنگان وه زههر ئالوش کهرد
(رویتن) کوشتهی خاو خاموش کهرد
حهلتهی گووشوارهی تهآا نه گوش کهرد
سهماعهت نه جهمع نهحیا نهتروش کهرد

رژمی رازانش (خوسره و) بی هوش گهرد
(فهاد) فانی بی بینای (شیر و) ش گهرد
نیگای نهوجهمین دوو هفته پوش گهرد
(مهلا) پهری مهوت ویش تاره زوش گهرد

(۵)

شانشینه وه شانشینه وه
لهیل وه قهر زه پ شانشینه وه
خه شهو ناز دیا وه رووی قینه وه
پهری وار پیکا وه که مینه وه
زینت وه پای باقی سهراوینه وه
سهر وه زنجیره ی سهر زه پرینه وه
چین وه چه تر پای عهره قچینه وه
قهرخ وه قه یچی باج فهره نگینه وه
نه برووان وه سهیف (سهیف و زینه) وه
چه خاس خهم وه ردهن وه خه مینه وه
موژانان وه صاف سوهائینه وه
[ایش !] وه کوشته ی گاز عه قره وینه وه

عین و نیگای ناز ناهو وینه و
میل کفش و گهرد سورمه‌ی [توینوہ !]

شیوہ‌ی پای شدہ‌ی و شیرینہ و
موراجعہ گہرد نہ (ہرسین) و

ہیمای (شہودیز) شہا و زینہ و
(فہرہاد) گوشت و کاو بیستو وینہ و

شکار ناموزن نہ شاہینہ و
پہی گوشتہی (مہلا) چنگ و ہوینہ و

(۶)

شای و لہد چاوان
غہزالہی خوتہن شای و لہد چاوان

شیوہت مہر (شیرین) نہرمہنی ماوان
نیم نیگات (فہرہاد) گوشت و بی تاوان

X X X

نہو شہرت و ثیقرار شیرین نہو یاد کەر
عیشق و دلداریت دانگی زیاد کەر

نارہزووی دیدار دین (فہرہاد) کەر
(شہودیز) نہ حہلقہی کہمہند نازاد کەر

ویت پووش وہ رخت شہورہنگ شتاوان
نیم نیگات فہرہاد گوشت و بی تاوان

X X X

شهو د پږت زین که رد ووه تفاقه ووه
وهو رهخت و رهشمه ی ته مته راقه ووه
ده ماخت وه بورج کوی تفاقه ووه
بی خه و ف نه (زهنگی ی) نه و سه ر تاقه ووه
شهمال بوی عه تر ت وه (کوکن) یاوان
نیم نیگات فه رهاد کوشت وه بی تاوان
× × ×

چون شیرین نه بورج په نجه ره ی (جامر پږ)
وهس که ر نیگای ناز عه ین تاهو و پږ
وهس دهر ستیزه ی (شیرۆ ی) شه پره نکینز
با نه و هرۆ هوون خوسره و په رو پږ

شیرۆ په ریت جهرگ خوسره و شکاوان
نیم نیگات فه رهاد کوشت وه بی تاوان
× × ×

شیوه ی مه جو و بیت ها وه خاله ووه
ره سمت مه نشوورهن نه ی مه حاله ووه
قه تاره ی گوله نگ لال و باله ووه
ته شریف بهر وه زید (چه مچه مال) وه

(چه مچه مال) نه شاه سهندت نه باوان
نیم نیگات فه رهاد کوشت وه بی تاوان
× × ×

شیوهی محبوبیت و شیرینه و .
 قه‌دم ره‌نجه‌که‌ر نه (هه‌رسین) و و
 ته‌شریف به‌ر و و کاو بیستووینه و و
 و و مه‌یل و و رین فه‌رهاد وینه و و
 و و نازنازه و و چه‌رخنای چاوان
 نیم‌نیگات فه‌رهاد کوشت و و بی‌تاوان
 X X X

هه‌یفه‌ن به‌ی شه‌خسی‌ی صاحب‌جه‌مین بو
 و و قامه‌ت له‌یلئی و و ره‌نگ شیرین بو
 عیشق و دل‌داریش و و هه‌شم و قین بو
 چون شیرین قاتل فه‌رهاد چین بو
 حسابت ئیده‌ن نه‌ پای حساوان
 نیم‌نیگات فه‌رهاد کوشت و و بی‌تاوان

(V)

سه‌وزه‌ی سیاچه‌م
 من داخ‌تین که‌رده‌ن سه‌وزه‌ی سیاچه‌م
 و هه‌ختی زول‌ف و پرچ لوول مده‌ی و هه‌م
 عالم به‌دخاله‌ن و و خالت قه‌سه‌م
 پرچت لوول مه‌که‌ر عالم په‌شیوه‌ن
 لیوت مه‌نمانه (مه‌للا) پیش لیوه‌ن

بهو دیدت وه کهیل سورمه ی ... مه کهر
 پرچت وه بهرچین رووی جهمین مه کهر
 دس ماوه وه زولف سیازووخالدا
 پرچت لوول مه کهر وه رووی دهسمالدا
 پرچت لوول مه کهر گل مهلوولتهن
 مهلوولیم وینه ی پرچ لوولتهن
 وینه ی داخیان دل داخین مه کهر
 (مه لالا) داخی زولف قازاخی مه کهر
 هه نی وه سهن ناز ئیشاره ی چاوان
 ئاخِر زهره رت وه (مه لالا) یاوان
 سهوزه ی سیاچم ، پرچ لوول ، چاومه ست
 پرچ لوول تو من کوشتهن وه قهست
 ئیشاره ی دیدت وه من منمانی
 مه کهر وه نه قهست گیانم مستانی
 (مه لالا) مکیشو نازت وه نه نداز
 پرچ لوول تو من کوشتهن وه ناز
 هه ر هام وه حالات به شیو حاله وه
 وهس ته مه تنا کهر نه دهرماله وه

چه رگ و دلَم دای وِه په یکانه وِه
 وِهس ته مه ناکه ر نه ته یوانه وِه
 سه وزه ناز مه که ر ! ناز کِشت کیهن ؟!
 ناز کِشت مه لَلان ! مه لَلآ شِت بیهن !
 بهو قورئان قه سم ، شای شه که ر رازان ،
 هر کفن مه ندهن په ریم بورازان
 نه پای نامشو ، نه رای دل نیهن
 مه لَلآ یتیزاز سه وزه ی پرچ لویلهن (!)
 هانای هامسه ران ویه رده مه گشت
 سه وزه ی پرچ لوول - وه لَلآ - (مه لَلآ) ش کوشت

(۸)

ملاوناوہ (۲)
 له یلی طیفل ویش ملاوناوہ
 خه م چون حوقه ی لال شکاوناوہ
 بهینه لَلآ وه دهنگ سهنگ تاوناوہ

(۲) . ثم شیعرا نه پارچه ی (۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ - ۱۰)
 له که شکوئی خوالی خوش بو مه لا عه زیزی ریشاوی وه رگیراون ،
 پارچه ی (۳ - ۸ - ۹) له که شکوئی مه لا فه تاحی کاگر ده لی
 وه رگیراون .

طیفل ساده له‌وح وئش خاوناوه
مردوو جه مزار گشت فامناوه

چین وه عه‌ره قچین تورمه‌ی ته‌لاوه
هه‌ر چینئ صد چین ها وه به‌لاوه

په‌خشه‌ن وه سینه‌ی تازه جه‌لاوه
صوفی نهمه‌تندن صاف وه سه‌لاوه

نیم نیگای دیده‌ش ها وه داواوه
مه‌ر شاباز وه بورج (حه‌سه‌ن ئاوا) وه

جه‌مین وه شه‌باب ره‌ونه‌ق، نماوه
مه‌ر ورشه‌ی (په‌روین) وه (ئوره‌یا) وه

خال وه نیشانه‌ی زه‌رووت نماوه
مه‌ر له‌یلهن نه‌ تۆی په‌رده‌ی که‌زاوه

(مه‌للا) وه حوسن گه‌وه‌هر شکاوه
ساره‌ی ... نه‌ رووی گنج ده‌ریاوه

(۹)

شیرین دیاوه * * *
شیرین چون شاباز وه ناز دیاوه

دست ثاورد و بان زولف تاتاوه
 بهخش کرد و دهوران صفحهی گوناوه
 هدلقهی چهتر چهنی و ناز نیاوه
 مهر کهچی عهقره ب و روی سهماوه
 چین و عهره قچین تورمهی رازاوه
 کهچ کرد و دهسمال مشکئی یه کتاوه
 موژهی نهلماسش ها به مهوداوه
 مهر نهلماسهی صوب و ثوره ییاوه
 دست بهرد نهعلهین کرد و پهنجهی پاوه
 و عهزم سهیران سارا ختزاوه
 خاو خاو خهرامان مشو و راوه
 مهر شیرین و توی حهره مسهراوه
 تای بهدهن و بهرگ بهرزی بامداوه
 مهر یانو و پشت پهنجهزی شاوه
 گوشهی بالچین و تهمه تناوه
 تهمه نناش و قهصت قهتل (مه لالا) و

(۱۰)

شیرین نه دوشه ن * * *
 چهند دهستهی کلایف سیاش نه دوشه ن

سویای زولف (سیوان) قوبه‌ی لیمۆشەن
بلاش نە تەرز شای بارگە پۆشەن

قیرئاسا قەتران ، میسک ئاسا پۆشەن
حەبی ئاسا عاریض ، دۆش باهۆشەن

خالی جە مابەین ئەبرۆش مەنقۆشەن
چون خۆر نە خاوەر خەلق ئارەزۆشەن

زەوجی گۆشوارە ی طەئلا نە گۆشەن
جە زپە ی ... گۆش ئەترۆشەن

[منگۆکس !] مایل فەوج گیسووشەن
پە ی مەوج زولفش (نەوفل) زەهر نۆشەن

(فەرهاد) زەدەبی زام (بیستوون) پۆشەن
وە کۆی (نەجد) موه (قەیس) هەر رۆپۆشەن

(هیندستان) خەراج خال هیندۆشەن
(چین) چەنی (ماچین) بەهای یەك مووشەن

نە (شیرین) هام لەنج نە (لەیل) هامخووشەن
نە سەول هەم بالای نەمام نۆشەن

عیشموو گریشمە ی نەزاکەت خۆشەن
پە ی قەصد کۆشتم هەر ئارەزووشەن

(۱۱)

شاپازده کهی نهوج بورجه کهی (بانه)
شاهینه کهی ههرد (ئارد به با) لانه

موبارهك بو بهزم وه شادی و شهوق
عیشوهی گریشهی عیش و کهیف و زهوق

تو خوا تهنخوای من خاص تهماشا کهر
بهو سیم ئه ندیمان بالآ نهی عه رعه ر

ئیساو ئیشارهی نیگاو غه مزهی شهزم
نمانای بالآو ئامه شووی وه گهرم

لهرزهی بالآی نهی ، لهزهی دانهی بهی
تکهی قهترهی خووی ، نوئشای جام مهی

دیای نیهانی نیم نیگایی چه م

شوئلهی شهوق نوور زوخسارهی چون شه م

شنووی بای دهسمال دهورهی شهمای خاص
لهرزهی (که مانچه) و چریکهی (ره قاص)

نالهی (که زه نا) و نهغمهی خوئشخوانان

صه دای (لاهه ی لاه) نه ورهس جه وانان

زپه ی (بازی به ند) ، بخپه ی (خپه خالان)

فره ی چین شهروال نازک نه وهالان

لهنجھو لاری خاص نیمچه گناجان
 نامو لوای ره قص راست و چپ ساجان
 کزهی (تمووره) و سۆز نالهی (نهی)
 جزه و قرچهی جهرگ قرچهی نالهی بهی
 هر بهی تو خاصن سیر مه پروان
 بهری من دووری و نالهی شهو رووان
 باری جهو بهزمه باورم نهو یاد
 شادیت تا سهر بو خمت شو و باد (۳)

× × ×

(۳) نهم پارچه له دهسخته ته که ی مهلا فه تاحدا له دوا ی پارچه ی
 « یاران که ردهن ریش هی وه لی دیوانه وه نووسراوه و ناوی
 که سی به سه ره وه نیه له پیشیدا نووسراوه (مهلا وه لهوخان)
 دوا یی پارچه ی (ملاوناوه ۰۰۰) نووسراوه ، دوا ی شهو (یاران
 که ردهن ۰۰۰) نووسراوه ، دوا یی نهم پارچه ی ئیره نووسراوه ،
 بۆیه ره نگه (یاران که ردهن ۰۰۰) یش هی (وه لی) نه بیته و هی
 نهم بیته . نهم پارچه شیعره شه که راست بیته وه
 شیعری کئییه و که ی گوتراوه ، جینگه ی باسیکی تایمه اتی
 ده بیته ؛ چونکه زور له پارچه ی (۳) ی (نوون) ی مهوله وی
 ده چیتت وه که نهو وایه (کوتومت) له یه کتر وه رگیرابن .

عبداللہ به گي ئيسماعيل به گك (۱)

(۱)

خودنومایی که رد
له یل تاره زووی خودنومایی که رد
تافتهی قرمزی ، تافه ی هندی زهرد
پوشای به بالای عه رعری بی گهرد
خالئی گونای وهك وه نهوشه ی شهودیز
شیریتتر له خال شیرینی په رویتز
کلاوچه ی تورمه ی کشمیری صه دره نگ
نمونه ی خامه ی به هزادی نه رژه نگ
(شده ی سی گهزی (مشکئی) دا له ده ور
چین له بانئ چین وهك زنجیره ی ههور

(۱) ئهم شاعرانه ییش له (نووسراوی په ریشسان) وه رگیراون .
ده رباره ی ئهم شاعیره هیچم ده ست نه کهوت شاعیریکئی
دیگه مان به ناوی (عبداللہ به گي شه روف به یانی) هه به نازانم
له گه ل ئهم عه بدوللہ به گه دا به کیکن یان جیاوازن

دەسماڵی کەتان عەنکەبووتی رەنگ
 ئەلوانی خاسە کەرخانە ی فەرەنگ
 کردی بە پەچە وەك مانگ لە هەورا
 ریشە ی دلانی پێچا بە دەورا
 هەلساو بە هەلسان مەحشەری هەلسان
 رۆی قامەتی بە قامەت نواند
 بە وینە ی غەزال چاو بە نیگاوە
 نەختی ئەرۆیی و ئەگە پرایەو (۲)
 تەکانی ئەداو ئەبزوووت لەجی
 تومەز ریشە ی دل ئالایەو (۳) پێی
 کلاوچە ی زەردی کەمی نار دانا
 رەونە قەکی دا بە حوسن و ئانا
 چینی ئەگریجە ی وەك شامی دە یجوور
 پۆشایە سەر رووی نوری عەلا نوور
 مەن هاوارم کرد : هە ی پۆ ! مانگ گێرا
 ئێستە ییش ئەنالم لە قەعری بیرا (۴) •

- (۲) وا بزایم ئەمە هەلەبەو (ئەگە پرایاوە) راستە •
- (۳) ئەمە ییش رەنگە (ئالایاوە) بیت •
- (۴) ئاشکرایە ئەم پارچە شیعەرە دەسکاری گراوە و شیعەرە و
 روخساری هەورا مێتی ئالوزاوە • مامۆستا نەجمەدین مەلە
 کاری وای کردووە •

(۲)

میرزام نەمامی ، میرزام نەمامی
ئارپۇ دېم وە چەم توولە نەمامی

بالا چون عەرەەر سېی ئەندامی
سینە سەدەف ریز صافتر نە جامی

دەستە ی زولف دیز خەیاتە ی بی گەرد
ئاویزان کەردەن چون بەرەزای هەرد

جەمیش چون قورص خورشید مەدرۇشا
پە ی دین یاران عشق مەفرۇشا

ئەبرۇ چون هیلال صنایع کەشیدە
قەترانی کەردەن نە دەور دیدە

خالانش وە هوون یاران رشتەوی
چون شیرین وە ناز فەرهاد کوشتەوی

ئاری تەمانشای ئەو نازار چین
کەردم ، وەك (سەنمان) هۆرگیلام نە دین

ئای بۆ طەبیبی عیلاج کا دەردم !
جە داوای هیجران کە ی وای من مەردم

سا طهیب ئاسا بدەر ئامانم
مهلهه مئی وهردەر نه پرووی زامانم

(۳)

شیرین جام جهم شیرین جام جهم
تو خودا وەس بدەر جه لای جام جهم
وه بالای نهمام بی عهیت قهسه م!
شهوقت نه شوعلهی خورشید نهن کهم
چون خورشید نه بورج چهرخ چوارین
شهوقت دا نه رووی سه ماو سه رزه مین
ههر وهقت جه مینت مدهری جه لا
مویت وه باعث هوون که لوله لا
وه نیم نیگای ناز ئیشاره ی عینه مین
دنیات که رد وه رو ی که لوله لای حسه مین
موژدت چون په یکان موهه ییای شه صته ن
که مه رت په ی هوون عاشقان به سته ن
وه ی زو ئلف سیای سه همناکه وه
چون ماران وه دوش شای ضوحاکه وه

کیت خه لتان نه کورد وه رووی خاکه وه ؟!
جهرگ کیت نه دا وه ناواکه وه ؟

وهی شیوه و ته رتیب نازه نینه وه
وهی که چی گوشه ی عه ره قچینه وه

به و ویل و ناداب به و ته مکینه وه
به هرامت ویل کورد وه رای چینه وه

شه ارده ی عیشت فیتنه وه پا کورد
ناحق یوسف دووساخ چا کورد

وه سه یف نه برۆت چون هیلال نه و
شینت وه ست نه و تاق جابر سه ر (خوسره و)

(شیرۆ) ت کورد وه به ند گشت شه هه نشایی
رسوایش ماچان جه گردین لایی

(قه یس) ت کورد وه شیت دێرو دیوانه
بی وه سه رزه نش خویش و بیگانه

دیده ت وه سورمه ی سویحانی رشتن
(نه و فل) ت وه زه هر (هه لاهیل) کوشتن

چون (ته رسا) به چه ی قه وم نه صرانی
زه ره ر دایه دین (شیخ سه نغانی)

چه‌ئند شیخ ئیرشاد صاحب چه‌زبه‌و حال
 له‌ داخی تووه‌ گشت بین وه‌ عه‌بدال
 مه‌دحت جه‌ مه‌جلس شاهان مکه‌رده‌ن
 شاهان گشت نه‌ ته‌خت شاهتی ویه‌رده‌ن
 فیدای شیوه‌ت بام شوخ شیرین خال
 شیرینیت شورته‌ شیرین که‌رد به‌تال
 شه‌وقت نه‌ شوعلهی خورنشد که‌م نیه‌ن
 لازم وه‌ جه‌لای جام جه‌م نیه‌ن
 رشته‌ی خالقان نه‌ کارخانه‌ی ویش
 کافی به‌ن ، قوربان ، جه‌لا مه‌ده‌ر یش
 (عه‌بدوللا) چون قه‌یس جه‌ور جه‌فاکیش
 گلاروشه‌ن چه‌نی ئیش ئیش

(٤)

میرزام صوب‌سه‌ه‌ر ، میرزام صوب‌سه‌ه‌ر
 ئارۆ قیله‌م دیم وه‌قت صوب‌سه‌ه‌ر
 وه‌ زات قه‌ییوم فه‌رد بان‌سه‌ر
 سه‌د شیوه‌ دارۆ جه‌ شیرین خاصته‌ر

چەند دۇنياي رەنگىن قىزى و ئەخسەر
سۆسەنى و بەنەفش ئەسودى و ئەخمەر

يەك يەك وە ئەنداز پۇشاوى نەور
بى وە زەزمەنى رۆى (يوم المحشر)

دەست بەرد بەرقەى شەرم ھەوادا نەسەر
ئىظھار كەرد شوعلەى خورشيد خاوەر

دەستەى كىلەفان پەروەردەى غەبەر
بۆ مدا نە طەرح شەوبۆى وەر كەمەر

گىسوو چوون ماران [بول !] وەردەى ھەژدەر
پىچيان وە توول بالآى نەى شەكەر

سوپاى ئەگرىجەى سان دا بەراپەر
وینەى دوو لەشكەر رەزم جادووگەر

ئەبرۆى خەمىدەن چوون سەيف (خەيدەر)
پەى قەتل يەھوود غەزای رۆى (خەپەر)

تەخت پىشانىش چوون شەمس و قەمەر
شەمالەى شەوقى دنيای گرت نەور

دەھان غونچە گۆل شگوفتەى سەھەر
كەيلەن نە دانەى ياقووت ئەخمەر

موژهی چون په یکان نه دل کورد گوزهر
 عه زابم مدو چون نیش نه شتهر
 فیدای شیوت بام له یل ناز په روهر
 نه مکهی وه عه ودال ویل و دهر به دهر
 یاخو چون (فهرهاد) ئه بله ی پر هونهر
 چه نی و دیوانه سه ودای عشق نه سهر
 نه عشق (شیرین) ره عنای دل په یکه ر
 منالا وه نیش زامان خه تهر
 (عه بدوللا) په ی دین دیدار دلهر
 که وتهن ئه و دهر یای گنج (ئه سکه ندهر) (۵)

× × ×

(۵) ئه م سق پارچه شیعه له که شکولی مه لا عه زیزی ریشاوی
 وه رگیراون و به ناشنکرا له سهریان نو سراوه که شیعی
 عه بدوللا به ئکی شهره ف به یانین .

عەلى عاشق

زۆرم ھەز دە کرد بۆوانم دەربارەى ئەم شاعیرە شتیک بنووسم
ھەندیک تینویتی پێشکێ و کەفوکۆى دڵ دابسرینى • بەلام ئەوەى
ویستم بۆم نەلوا •

مامۆستا عەلادین سەجادی دەلى : « عەلى عاشق : شاعیرێکى
کۆنى موکریانى بوو ، هینستا بۆم ساغ نەبوو تەووە کە لە چە وەختیکا
ژیاوو » (۱)

رۆژنامەى (ژین) یش بەم جۆرە لە (زارى کرمانجى) - ژمارە
(۷) سالى ۱۹۲۷ - وە ئەگىرتەووە ئەلى : « عەلى عاشق لە دەورى
فەرمانزەوايى (میر محەمەد پاشا) ی (رەواندز) دا لە ولاتى
موکریانەووە هاتوووە تە رەواندزەووە ، (محەمەد پاشا) یش لەسالى
(۱۲۲۹) دا فەرمانزەوايى ولاتى سۆرانى گرتوووە تە دەست ، (۲)
شایانى باسە لێرەدا - واتە لە ژین دا - پارچەبەك شیعەر بە ناوى عەلى

-
- (۱) برۆوانە : علاءالدین سەجادی ، میژووی ئەدەبى کوردی ، بەرگی
پەكەم ، چاپى دووهم ، بەغدا ، چاپخانەى مەعاریف ؛ سالى
۱۹۷۱ م ۱۰۹۱ هـ ۵۸۷ •
- (۲) برۆوانە : ژین ، ژمارە : ۱۳۰۷ ، سالى ۱۹۵۵ •

عاشقه‌وه نووسراوه ، له کهشکوونی مه‌لا عه‌زیزی ریشاویدا به ناوی (وه‌فایی) به‌وه تو‌مار کراوه‌و له‌سه‌ر شه‌و بناغه‌یه منیش له‌ه روژنامه‌ی (هاوکاری) (۳) دا بلاوم کرده‌وه‌و ، دوا‌یی کاکه‌ ئومید کاکه‌ ره‌ش شه‌م شیعه‌ری به‌ شیعه‌ری عه‌لی عاشق دانا (۴) . دوا‌ی شه‌ویش هه‌ر له‌ (هاوکاری) (۵) دا کاکه‌ ئازاد عبدالواحد به‌ شیعه‌ری (شه‌خته‌ری) دانا . به‌ هه‌رحال هه‌ر هه‌ندیک سه‌رنجی شه‌و پارچه شیعه‌ری هاوکاری بدری‌و له‌ گه‌ل شه‌م شیعه‌رانه‌ی ئیره‌دا به‌راورد بکرین شیوازو زمانو شکلیان له‌ یه‌کیان داده‌پرئ‌و نابئ شیعه‌ری عه‌لی عاشق بن ، جا دوا‌ی شه‌وه شیعه‌ری (وه‌فایی) ن یا (شه‌خته‌ری) ؟ شه‌ویش سه‌رچاوه‌ی باوه‌رپیتکراوو لیکۆلینه‌وه‌ی ورد مه‌به‌ست ده‌ر شه‌خن .

ده‌یی شه‌ویش بلیم : شه‌م پارچه شیعه‌ری که‌ لیره‌دا وا ده‌ست پی ده‌کات :

« به‌ری‌زادئ به‌خیر هاتی شه‌سه‌ر چاوی ده‌من شالان » له‌

(۳) بروانه : محمه‌د عه‌لی قه‌ره‌داغی ، پارچه شیعه‌ریکی بلاونه‌کراوه‌ی وه‌فایی و سه‌رنجیک بسۆ پارچه شیعه‌ریکی بلاونه‌کراوه‌ی ، هاوکاری ، ژماره : ۴۵۶ ، ۱۹۷۹/۱/۸ .

(۴) بروانه : ئومید کاکه‌ ره‌ش ، وه‌فایی و شیعه‌رکه‌ی عه‌لی عاشق ، هاوکاری ، ژماره : ۴۶۰ ، ۱۹۷۹/۲/۵ .

(۵) بروانه : ئازاد عبدالواحد ، بۆ شه‌وه‌ی که‌له‌پووری نه‌ته‌وا‌یه‌ تیمان تووشی شیوان نه‌بئ ، هاوکاری ، ژماره : ۴۷۶ ، ۱۹۷۹/۵/۲۸ .

(توحفه‌ی موزله‌فهریه) و (۶) گوڤاری (گه‌لاویژ) دا (۷) به شیوه‌یه‌کی دیکه بلاو‌کراوه‌تیه‌وه ، واپی‌ده‌چیئ شه‌وه‌ی (گه‌لاویژ) له (ئوسکارمان) وه‌رگیرایی .

(۱)

په‌ریزادی به‌خیر هاتی ! ئه‌سه‌ر چاوی ده‌من شالان (۸)
 به‌چم زانی که توی هاتی ؟ به‌ده‌نگی طه‌وق و خپ‌خالان
 به‌ده‌نگی بازو زه‌ندان ، هه‌رچه‌ند من گوت هه‌زار چه‌ندان
 نه‌ته‌ئشت عه‌قلی عه‌قله‌ندان ، توم چاتری له‌ئاوالان
 ئه‌توم چاتری له‌له‌یلابی ، یوسف له‌گه‌ل زلیخایی
 مه‌م و زین هه‌رتک هه‌متایی ، به‌زولفانت کردم تالان
 له‌سوپای زولفان بوچ ناترسی ؟ شیرین ئه‌حوالان ده‌پرسی
 موباره‌ک بی له‌تو کورسی ، رونئی گوی بدیره‌عه‌بدالان
 رونئی گوی بدیره‌وی به‌یتی ، دوو وه‌جهت وه‌ک چرای زه‌یتی
 ده‌سووتی مه‌جلیس [میتی !] ، هه‌روه‌ک یووشی له‌که‌ندالان

-
- (۶) پروانه : ئوسکارمان ، تحفه‌ه‌ مظفریه ، پیتسه‌کرو
 ساخکردنه‌وه‌ه‌ه‌ینانه‌وه‌سه‌ر رینووسی کوردی ه‌ئیمن
 موکریانی ، به‌شی دووم ، به‌غدا ، ۱۹۷۵ ؛ چاپخانه‌ی کۆپی
 زانیاری کورد ، ل : ۳۴۹ .
- (۷) پروانه : شاهۆ ، عه‌لی عاشق ، گه‌لاویژ ، ژماره (۱) سالی
 (۶) - ۱۹۴۵ - ل : ۳۱ .
- (۸) ئه‌م شیعرا‌نه‌یشم لای کاک ئه‌حمه‌د محمه‌د پشه‌ده‌ری‌یه‌وه
 ده‌ست‌کله‌وت .

نه قه قنس بووم نه په روا بووم ، ده خوم صد سویندجودا نابم
 گه رخریم بم قه ط تیر نابم ، له دیدارو خه طو خه لآن
 له دیدارت دهی حه زین کهم ، مردم هندی رووحی تین کهم
 که سهر بووم جاریکیت بین کهم ، خودانه چیت و ده سمالآن
 خودانه چیت و جه بهت بوو ، دیداری تو م به قسمت بوو
 خه راجی نه رضی قیمت بوو ، به خه طو خال و نه شکالآن
 به خه طو خال و سایه ی تو ، جیهان جومله عه طایی تو
 ده کیشم خاکبایی تو ، ههروه ک زیروی به مثقالآن
 من نه زیروم من نه زیوم ، که بوو چیشتم نه بوو شیوم
 به صد هه ویا کردت کیوم ، خودانه دوشه ک و پالآن
 خه ددانی تو م سهراسهر کرد ، به زولفت هئوی سه تهر کرد
 دل من و تو ی ویکرا به ند کرد ، به عیدو جیژنی صد سالآن
 به عیدو جیژنو سایه ی من ، نه وو هل عید [واما ن !] من
 عه زیزو نه و جه وانی من ، دورری قیمت گرانی من ، (۹)
 کهس و کارم پی ت بوون تالآن •
 نه وو هل کهس و کارم نه تو ی ، طه یبو و ده رمانم نه تو ی
 گه ر تو م هه بی به سم نه تو ی ، له گه نچو مال و پاتالآن

(۹) نه م چوار مه قطعه - ۰۰۰ من - یه کینکیان زیاده ، چونکه
 تیکرای شیعه کان به سی مه قطعه و قافییه ی سه ره کی
 - ۰۰۰ سالآن - ده پروات •

له گه نیچ و مال و قازانجم ، که ساسم صاحبی ره نیچم
 له بازاران گه و هدر سه نیچم ، خه بهردارم به مو حالان
 خه بهردارم به مه عبودی ، دلم راسته له سهر جوودی
 په شیمان نیم له مه قصوودی ، به سهرم هات نم روزگار (۱۰)
 به سهرم هات له (بهرواری) ، وای کوت به (عہلی) هزاری
 توبہی بکه به یه کجاری ، به لکو رزگار بی شان •

(۲)

گه وان بینن ناری عیشق ، [دینوا لبوم !] زاری ده کا
 هدر کهس نه زانی حالی عیشق ، به خیلی و دشواری ده کا
 به حالی عیشق به خیل مه بن ، هدر ده مه دم زه لیل ده بن
 بی راهو بی دلیل ده بن ، هدر کهس به غم خواری ده کا

وان بار مه کن غمی ده زوور ، له حسرت وان دهردی ده سوور
 چاوی دهرش به سکی ده سوور ، هه نیهی شرین تاری ده کا

(۱۰) ایتره شدا قافیہ که نارپیکه و دیاره شیعیکی که وتووه ، له
 سووچیکی کاغزه کهوه نووسراوه « له سووپی چهرخی
 ده واره » •

هه‌نیه‌ی شریڤ نوور دئی له‌سه‌ر ، ره‌نگین ده‌کا شه‌مس و قه‌مه‌ر
 ره‌شمار له‌به‌ر جان دینه‌ ده‌ر ، له‌عه‌ره‌ران یاری ده‌کا
 ب‌خۆش عه‌ره‌رو شه‌مشادی قه‌د ، مه‌مسۆزه د‌ل ده‌ست به‌که‌مه‌ند
 دادو مه‌ده‌د ب‌ی دادو داد ، چاوان چۆن خومماری ده‌کا؟
 جووتی خوممار ئه‌و کرد هه‌ده‌ف ، ته‌قه‌صیر ده‌کا صنع و سه‌ده‌ف
 روژ هه‌لات غه‌ملی چار طه‌ره‌ف ، به‌میشکی تاتاری ده‌کا
 به‌سکی له‌هه‌نیه‌ی کرده‌ گوم ، جامیک شه‌راب هینای له‌ بۆم
 ئه‌مری وا‌کرد لازم ده‌بخۆم ، مه‌ستی له‌ مه‌ی جاری ده‌کا
 مه‌ستی شه‌رابی قه‌د (۱۱) له‌بیم ، یه‌خسیرو به‌ندی وی شه‌بیم
 وه‌صفی رهندان ئه‌ز هه‌ر ده‌بیم ، چۆن ته‌رکی هۆشیاری ده‌کا؟
 هۆشم چوبوو مابووم ب‌ی هۆش ، سه‌ر تا قه‌ده‌م ئه‌ز دینه‌ جو‌ش
 یاران ئه‌م‌رۆ زه‌وقه‌و خورۆش ، پیشه‌ی خه‌نده‌کاری ده‌کا
 پیشه‌ی میران دانه‌و که‌ره‌م ، خدمه‌ت ده‌که‌ن رو‌م و عه‌جه‌م
 مه‌جازی عیشه‌ی ده‌مه‌ده‌م ، به‌نه‌قشی جه‌باری ده‌کا
 نه‌قس و نیگاری ناقیشان ، صف و دیوانی ده‌رویشان
 هۆ هۆ له‌ جووتیک پادشان ، عه‌جه‌ب چۆن سه‌رداری ده‌کا

(۱۱) (قه‌د له‌بیم) ئه‌گه‌ر (قه‌ند له‌بیم) ب‌ی راسته‌و . زیاد له‌مه‌یش
 تیکرایی شه‌یره‌کانیش باش ناخوئیرینه‌وه به‌لام بلیم چی ؟

(سردار شاه ابلقان ، موجود مجاز نورقان !)
(علی) مه پتزه وان حقان ، بازار انکاری دکا !) (*)

× × ×

★ ئەم کەتیبەم ئامادە کردبو کاک ئەحمەد محەمەد پشەدەری
پارچە یەکی دیکە شیعی عەلی عاشقی دا پیم ، لە ئاسۆی
پارچە شیعی کەووە سەرنجینکی تاییبەتیم بۆ پەیدا بو ئەگەر ئەو
سەرنجەم بچیتتە سەرو بەنگە ی بەهین پالپشتی بکات ئەو
گەلی شت دەگۆریتو زۆر راو بیرو باوەر هەلەووە شینەو ،
لە سەرووی هەموو یانەووە (عەلی عاشق) و (عەلی حەریری) دەبن
بە یەک شاعیرو یەک زەلام ، واتە هەر یەک عەلی (عاشق) یشەو
(حەریری) یشە . جا لەم یەکیو نەووە میژووی زیان دەگۆریتو
گۆران روودەدات . ئەم سەرنجەم لە گەل و تارێکدا نارد بۆ
پاشکۆی عیراق .

خانای قوبادی

تهوهی خانای له ریزی پیشهوهی مهدیه نهمره کانی گهلی کورددا
داناوو له قوولایی دلی روئشیرانی گهلی کورددا جیگه تایسه تی
داوه تی شاکاره کهی (شیرین و خوسره و) ، که بی موبانه غه و
پیاه لدان یه کیکه له شاکاره کانی روژگاری تهده بی جیهان ، نهک
تهده بی گهلی کورد به تنها ، به لام جیگه داخ تهوه یه خاوه نی
تهو شاکاره نه ناسریت و بنجینه و بنه ماله و ، شوین و جیگه و ، به سه رهاتی
ژیانی نه زانریت و ، هر پرسیار یکمان دهرباره ی به خه یالدا بیست بی
وه لام بیتیته وه !

ماموستا محهمه دی مه لا که ریم کاتیک شاکاره کهی پیشکش کرد
دهرباره ی ناسین و ژیانی دسهوسان داماو جگه له هه ندیک رووی
شعره کانی که به لگه لی وه رگرتن ، هیچی بو نه لوا پیشکش
بکات • (۱) منیش که له م هه له دا تم دوو سنی پارچه شعره ی یهک

(۱) پروانه : خانای قوبادی ، (شیرین و خوسره) ، محمدی مه لا
کریم ساغی کردوو تهوه و فهرهنگی بو ریک خستوه و پیشه کی
بو نووسیوه • بهغدا ، چاپخانه ی کۆری زانیاری کورد ،
• ۱۹۷۵

دهخهه ده بی چی بلیم ؟ بی گومان شتیکی نه و قوم نیه ، تنها نه و نهه
 هه به سه رنجی خوینهر بو نه و پارچه شیره ی خانان راده کیشم که له
 روژنامه ی (هاوکاری) دا (۲) ، دوا ی بلا و بوونه وه ی شیرین و
 خوسره وه که ، بلاوم کرده وه ، خانان له و شاعرانه دا خو ی باسی بنه ماله و
 جیگه و شوینی خو ی ده کات و ، گهلج به خویدا هه لده دات و ، باسی
 به سه رهاتیک ی دیلی ی خو ی ده کات . زیاد له مه یش له (ژین) دا شتیکی
 له سه ر نووسراوه - رهنگه نووسره که ی ماموستا نه جمه دین مه لا بی -
 لیره دا نه و دیش وه ک خو ی ده نووسم و ئیر ده سه بر دار ده بم به هیوا ی
 روژانی داها تووو دوژینه وه ی شتی نو ی و به که لک .

نووسراوه که ی ژین :

« خانای قوبادی . له بابته نه شاعیره وه نه مین زه کی به ک له
 (مشاهیر الکرد) ۱ به رگی (۱) لاپه ره (۱۹۸) نه لئ : خانای قوبادی له
 شاعیرانی چه رخی سیازده هه مه له کوردستانی ئیران ، شیره ی جوانی
 هه به ، سه رگوزشته ی ژیانیمان ده ست نه که وت .

به لأم وه کو چوو مه ته بنچ و بناوانی و له چه ند زانایه کم پرسیه و
 نه لئ : خانای قوبادی له ئیلی (قوبادی) به که (باوه جانی) یشیان پی
 نه لئ و تیره به کن له جاف ، بو ئارال به خنوکردن گه رمیان و کوستان
 نه کن ، خانان بیجگه له دیوانی شیره ی ، داستانی شیرین و

(۲) پروانه : محمه ده علی قه رده داعی : سوژیک ی دیلی ی خانای
 قوبادی ، هاوکاری ، ژماره : ۴۱۲ ، ۶-۲-۱۹۷۸ .

خوسره و ئىككى شيرىنى بە زبانى كوردى بە شىعر ھۆنىۈتەۋە گە لە
دوایی داستانە كەدا بە شىعرىك ئەلئى : سالى ۱۱۵۳ ھ تەۋاۋى
كردوۋە ۰۰۰ (۳) «

شايانى باسە (مامۇستا نەجمەدىن مەلا) لە لاپەرە (۶۸)ى
(ميناى شىكستە)دا بەم جۆرە لە (خانا) دواۋە :

« بە قسەى خاۋەندى جەرىدەى ژىن جەنابى حاجى توفىق بەگ
(خانەى قوبادى) لە ناچەى ھەورامان زىندەگانى كردوۋە لە
عەصرى دەھەمى ھىجرىدا ژياۋە • خانەى قوبادى گەلئى ئەئەرى
مەنظوۋمەى ھەيەو گەلئى سەرگوزشتەى عىشقى بە شىعر ھۆنىۈتەۋە ،
ئەئەرىە گاننى دەست خەطن و مەۋجودن • ئەۋەى ئاتى نموۋنەيە كە لەو
مەنظوۋماتە :

ياران كەردەن ريش «

(۱)

نازك نازپەرۋەر ۰۰۰ ۰۰۰ (۴)

نازك دەستەى زولف سىاى نازپەرۋەر

كلافەش

(۳) بىروانە : ژىن ، ژمارە : ۱۲۶۸ ، سالى : ۱۹۵۵ •
(۴) ئەم پارچە شىعەرە لە كەشكۆلە كەى مامۇستا شىخ خالىدى
موفتى ۋە رگىراۋە ، بەلام – بەداخوۋە – ۋەك دەبىنى زۆرىم
بۆ نەخويندراۋە تەۋە ئەۋەيش ھۆى پوۋان ۋە لە ناۋچوۋنى
قەراخو بىجاخە كەيەتى •

چين چين ويەردەن *****
عەترش بۆ مدۆن چۈن عەتر عەنبەر
ھەر چينى وەستەن نە يانەم چەممەر

X X X

ساچۆن نە بۆ چاك يەخەم جە وەردا
نە گېلوون (بەشيت !) وە دەشت و دەردا ؟

كلافەي زولفش ئامان جە سەردا
پېچ مدۆ چۈن مار نە رووي كەمەردا
عەترش بۆ مدۆن چۈن عەتر عەنبەر
وەستەن نە يانەي عاشقان چەممەر

X X X

سېلسېلەي زولفش من كەردەن شەيدا
ھەر كەس موينۆش مگنۆ بە وەيدا
پېچيان چۈن لوول لاو لاو بە نەيدا
تانا پەخش يەن وە بان بەيدا
عەترش بۆ مدۆ چۈن عەتر عەنبەر
وەستەن وە يانەم واوە يلاي مەحشەر

X X X

فرە شو —

ئەگر يېجەش جەرگم —

بشتش بە دەسمال (كسارى) بەستەن
جە گشت خاسترش بازنەي دەستەن

به رووی سینهش دا زولف بو عنبەر
ویهرد پیچ مدو چون مار تهژدر

X X X

فیداش بام نوحتهی خالشی ماویهن
هر حب دستوروش سندهل ساویهن
هر کس که زهینش مووشکاویهن
سهیر که ر وه زولفش [نهچهی !] خاویهن
خاوی خفیاتهش مدو بو عنبەر
عترش مایهی میشک وهستن به چه ممر

X X X

نهفش که مهنند جه مولک حه بهش ئاوردن
چین چین به دوشدا سهراوینز که ردهن
په پهی گوشوارش دل په ریش مهردهن
پیرۆزهی ماوی نه طه لجا به ردهن
چه ممرهی —

وهستن —

X X X

نیم تنههی ته تلهس قرمزهن گول زهر
پوشا به یقبال وینهی سهول تهر
پیکا به شه و بهند دستهی طاوس پهر
که ردهن وه به یداخ زولفش په ریی شهر

عەترش بۆ مدۆ چون عەتر عەنبەر
وەستەن نە یانەى دەردینان چەممەر

X X X

تە کدا بە (تەشاب) زەرپ نیگارەو
زولفش چون [دوود نە دەور ئاتەش!] پارەو
سەر بە شەدەى شوخ بەغدا شارەو
بە دیدەى قەتران پر خومارەو (۵)

X X X

لۆنگ داری دامان چارشینو پر گولەنگ
کیشا بە سەردا زەرئیف شوخ و شەنگ
دەستەى زولف چین قەترانەن سیوہنگ
مدرەوشو چون بال طاوسن جە صد رەنگ
عەترش مەخشو چون عەتر عەنبەر
وەستەن نە نافەى میشک چین پەرور

X X X

نە حاشیەى حوسن زولف کەردەن ولّاو
چون هەور قەتران نە رووی ئافتاو
موارۆش وەنە چون واران وە تاو
ریزەى میشک چین قەترەى پای کلّاو

(۵) لیرەدا سەرھۆى (تەرجیع بەند) ە کە نیەو ، وەك بییر کرابی
وايە .

عەئرش بۆ مدۆ چون عەتر عەئبەر
وہستەن میشک چین ماچین نہ چەممەر

(۲)

بەئێ دەرد عیشق ضەرب پہنجەئ دەرد (۶)
سەدد سکہندەر مکہرۆ بہ گەرد

بەرق شوغلەئ عیشق نہ رووی عەرسەئ دەور
بدا لە ھەر کەس چون تریشقەئ ھەور

تا ظوھوور سەخت روئ (یوم القرار)
مکہرۆش وہ بہند واتەئ روژگار

مایەئ سەودای عیشق داہم گریانەن
قساییش ھەر زوئ ، ئایەش زامانەن

شاللا کەس سەرسام سەودای عیشق نہ بۆ
نیش زەدەئ دەرد مەجنوون مەشق نہ بۆ

(۳)

زئئخای ئانئ •••••

زئئخای میصرئ دەورئ جوانئ

(۶) ئەم پارچە ئە کەشکۆلئ خوالئ خوش بوو مەلا عەزیزئ ریشاوی
وہرگیراوە .

زيشووی پيی سهر بهست ده وری پيشانی
 ريزی بهست وینهی سوپای تیرانی
 برؤ شیوهی قهوس ئوستاد مانی
 په پروه ته سهر دیددی قه ترانی
 برزانگ وهك تیری چرکی که مانی
 په پرهی چهرگ سمی لاهووت مه کانی
 عهین عهینی وهك عهین شابازی لانی
 به نیچیر ئه گری شه هلاهی شیروانی
 ئه نف ئه لف نه قش ئوستاد مانی
 عارهقی ره ونهق عه طری ریجانی
 دم قه طرهی نمای مای زینده گانی
 گیان ئه دا به صه د سه د ساله فانی
 لئو له علی یه مدن به ده خشی کانی
 وهك یاقیق له ده ور دانهی رومانی
 گهردن وهك بلوور بادهی که یانی
 به جووته سیوهی باغی جینانی
 همتلای ساحیر بابلستانی

(خانان) ت خسته دووی شیخی صه نعمانی (۷)

(۷) ئه م پارچه له (نووسراوی په ریشان) وه رگیراوه و ده ستگاری
 شیوه هه ور امیه که ی ناشکر اییه .

فانی

وا دهرده کهوئ زۆر له شاعیرانمان ئەم نازناویان بەلاوه پەسەند بوووە ، خۆیان بە (فانی) و خودا بە (باقی) زانین و هەستکردن بە کەمیتی و بچووکی خۆیان لە بەرابەری دەستەلاتی خودادا ئەم نازناوی ئەوەندە لا شیرین کردوون ئەگەر چەند کەسی دیکەش یێش خۆیان بە کاری هێنایی بەلایانەووە ناپێک نەبوووە ئەمانیش بە کاری یێسن •

ئەوەندە من چوو مەتە بئو و بناوانی (۵) شاعیرمان ئەم نازناویان بوو خۆیان خواستوو (۱) ، گومان لەوەدا نیه ئەم (فانی) بەی ئێرە هیچ یەکیک لە چوار لەو پێنجە نیه ، تەنھا گومان بوو شاعیری پێنجەم دەچێت کە مەلا فەتاحی هەورامانی یە ، دوور نیه ئەم (فانی) یە ئەو مەلا فەتاحە یێت ، بەلام هیچ بەلگە یەك بە دەستەووە نیه •

(۱) بروانه : محەمەد عەلی قەرەداغی ، بە گوێرەى ئاگاداری من پێنج شاعیری کورد نازناویان (فانی) یە ، بە یان ، ژمارە (۵۰) ئابی ۱۹۷۸ ، ل : ۲۰ •

(۱)

وهار ئىظهارەن ۰۰۰ ۰۰۰ (۲)
ھەم نەشئەى نىشاط وھار ئىظھارەن
ساراو سەرزەمىن صاف جە گولزارەن
بەپرەزا پەخشان تاش موغارەن
ھەم خەلات بەخشان صونع جە بيارەن
ئىلاوېم لىل بو لەيل ناديارەن

X X X

تېپ تېپ و تېپ تېپ سوپاى نەو وھار
خىمەى رەنگاۋ رەنگ ھۆردان جە كۆسار
چەمەنان پۇشان كالاى خاراۋار
و نەوشە وە شەو و پىشان كەرد ئىظھار
صەف صەف گولزاران قەطار قەطارەن
ئىلاوېم لىل بو لەيل ناديارەن

X X X

دورپراج موانو جە لەب شەتاۋان
شەتاۋان كەيل بى ھەم بەط ئاۋان
قەھقەھەى كەبكان جە سەر كالاۋان
نالەى بولبولان وە گەردوون ياۋان

(۲) ئەم پارچەيش لە كەشكۆلى (موفتى) وەرگىراۋە .

شۆی باد صوبج عهنبه رین باره ن

لئلاویم لئیل بو له یل نادیاره ن

× × ×

ئیسه واده ی وهخت کۆچ ئه خشامه ن

عه زمشان گولگه شت له یلاخ مه قامه ن

وهشی و شادی و ذهوق شهوق ئه یامه ن

من جه غه ربیی پابه ند پامه ن

نه یار نه یاوهر نه دهنگ یاره ن

لئلاویم لئیل بو له یل نادیاره ن

× × ×

بئ یار مگیللوون وه گولزاره دا

وه گولزار خاص (بهغدا) شاره دا

چهم مه دو ئیش مه ودای خاره دا

گویا هام جه به یین کووره ی ناره دا

ئیمسال دل جه ذهوق وه هار بیزاره ن

لئلاویم لئیل بو له یل نادیاره ن

× × ×

هه ره هم که ره مدار وه له یل که رووم شاد

وه ئه لطف وئیش به خشو مراد

وه رنه موده ی ره نج من شیه ن وه باد

تا مردن وئلم نه وادی بهغداد

فیراریم فیرار دوو دیدی تاره ن

لئلاویم لئیل بو له یل نادیاره ن

شیخ شهاب

دەربارەى ئەم شاعیرەیش لە (ژین)دا ئەم ئەندازەى خوارەووم دەست کەوت کە لێردا دەینووسم :

« شیخ شهاب • وە کو لە خوالی خوش بوو پیرەمێردى نەمرم
بىستووہ شیخ شهاب لە دەورەى فەرمانرەوايى ئەحمەد پاشای
باباندا لە کوردستانی ئێران لە ناوچەى ئەردەلانەوہ بۆ خویندن
هاتووہ تە سولەيمانى ، وە کو باس ئەکەن شیخ شهاب پالەوان
بووہ ، لە کارى زۆرخانەدا زۆر بەهێز بووہ ؛ جارێک ئەحمەد
پاشا داواى لى ئەکا کە بۆ پالەوانێک بچیتە مەیدانەوہ زۆرانى لە گەل
بگرێ ، ئەویش فەرمانەکەى ئەحمەد پاشا ئەداتە دواوہ ، ئەلێ :
من ئەهلى عیلم بۆ من نەنگە زۆران بازى بکەم ! ئەگەر ئەتەوئ
هێزى من تاقى بکەیتەوہ تەمانا کە ! تۆپێک لە بەر دەرگای سەرادا
دائەنرئ هێجگار قورس ئەبئ ، شیخ شهاب قوڵ ئەکا بە لولەى
تۆپە کەدا بەرزى ئەکاتەوہ دوو هەنگاو بۆ دواوہ فریئ ئەدا !

شیخ شهاب لە پایەى زانستى و ئەدەبدا توانا بووہ ، هەلبەستیکى
نەورۆزو بەھارى هەيە زۆر بەرزە ، نزیکەى سەد شیعەر ئەبئ ،

له كه شكۆلى دهست نووسى خوا لى خوش بوو مه محمود پاشاي
جافدا وهرم گرت ، وده هم هه لبهسته يشى له كه شكۆلى باسكراو
وهرگير اوه :

- ئه ي عه زيزم سه د سوله يمان عاشقى كارت ئه بى
- سه د وه كوو يوسف ئه سيري به يع و بازاړت ئه بى ، (۱)

(۱)

چراخ وه يانان (۲)

په ي ئاهير واسته ن مشى وه يانان

دلّه ي من ها پيټ شاي نه وجه وانان

په نه ش مسوچيو كه ش و كوو يانان

ئه ي دلّه ي ئاهر ناله م مه نشووره

به رزه ن بليسه ش چون كووره ي نووره

بگيرش به ده ست سه و ل خه رمان

به ره ش وه يانان ئامان سه د ئامان

نه با روو به پرووى باد شه مال بو

بليسه ش [نزداو !] به و زولف و خال بو

(۱) پروانه : ژين ، ژماره ۱۲۶۹ ، سالي ۱۹۵۵

(۲) ئه م دوو پارچه له كه شكۆلى موفتى وهرگيراون

زهره ر بياؤ به و گوناو جه مين
به نهش بسوچو زه مان و زه مين
نازير جه دووريت گرانه ن (شه هاب)
ته سرين جه ديدش ره وانهن به تاب

(۲)

تهرز بيڊ تار
تهرز بيڊ چون زولف ملهرزوؤ به تار
به هه وای پرشهنگ تاف بي قه رار
نه پای (باين کو) تهخت (وهرنه شار)
تهرز طول زولف وه لگ به يد زه بوون
زه بووتتهر نه سای تاي کلا فگوون

ملهرزوؤ به باد سهرد سه بايي
نه پای گول صاف سه وزي

په رسام : تهري بيڊ دهست وه نه شان وهست (!)
تورك ته پرته ندام سای سه هه ند په رست

چيشه ن درهختان رووشان نه بالان
تو سهر سهراويز رووي زه مين مالان ؟

بېد ئاما به دەنگك به زمان حال
 با واچوو حال چوڻ پرسای مهوآل :
 مینش نهونهمام نازك نهو بیم
 تورك تهپنهندام طاف لهب ردهو بیم
 [ناوگا مدبر هاس !] دیده سیایی
 خاویز صوب خیز جه رهم جیایی
 ئاما نه سایهم مهخصهآ دا خالآن
 کۆکۆ کۆی خهرمهن غهمان دا تالآن
 دهردلاد من جه خهوف خالآن خوونریز
 سوچدم بهرد وه یاس سهریاش سهراویز
 جهو ساوه جویای ئهو تهتارهنان
 ئیسه سهراویز بی قهرارهنان

× × ×

نمونه‌ی ده‌سخته‌ی شیعریک‌ی (۹۶ لی عاشق)

تیبینی

به هیوای ئه وه بووم ههر جینگه یه کم بوؤ راست
نه بوو بیته وه له نیو دوو که وانهی ئاودا [!
داینیم . به لام به هۆی که می ئه و جۆره که وانه وه
له هه موو جینگه یه کدا په پیره وی ئه و ریپازه نه کراو
ته نیا ئاوا (!) نووسرا . داوای لی بووردن
ده که م .

بابہت و سہر باسہ کانی تہم کتیبہ

لاہرہ	باس
۳ -	پیشہ کی •
۵ -	وتیہک •
۷ -	سہر چاوه کانی تہم شیعرا نہ •
۱۱ -	سہرہ تابیہک •
۱۴ -	بہیتی خالد پاشا •
۲۹ -	بہ لگہ یہ کی نویٰ لہ ئینولحاجہ وہ •
۳۶ -	بہیتی میر یہ حیا •
۵۶ -	رہ نجووری •
۵۸ -	تہ خسیسی مہلا عومہری رہ نجووری لہ سہر غہزہ لی حافظ •
۶۰ -	موخہ ممہسی رہ نجووری •
۷۷ -	حہ ماغای دہر بہ ندفہ قہرہ (طانیعی) •
۱۰۱ -	مہلا وہ لہو خان •
۱۱۹ -	عہدو لآا بہ گی ئیسماعیل بہ گٹ •
۱۲۷ -	علی عاشق •
۱۳۴ -	خانای قوبادی •
۱۴۲ -	فانی •
۱۴۵ -	شیخ شہاب •

دانهی به (۵۰۰) فلسه

۵۰۰۰ دانه

لی بونهوه له چاپ ۱/۴/۱۹۸۰

ژماره سپاردنې به کتبخانه ی نیشتمانی له بهغدا ۴۵۰ سالی ۱۹۸۰

